

Møte for lukkede dører, Stortinget 24. mars 1938

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 24. mars 1938 kl. 10.00¹

President: Hambro.

Dagsorden:

Handelspolitisk redegjørelse ved

Statsråd Koht: No nyleg har eg sendt fram til Stortinget alle dei avtalane, større og mindre, som Noreg har fått med andre land i det siste året, og eg vil no i dag få lov å gjera greie for dei forhandlingane som har vore ført i denne tida om handelstilhøvet vårt til andre land.

Millom dei avtalane som no er framsende, finst det ein ålmenn handelsavtale med eit anna land; det er den avtalen med Siam som vart underskriven her i Oslo den 15 november i fjor, og som tok til å gjelda no siste 4 mars då ratifikasjonane vart utbytt, like eins i Oslo. Sjølve avtalen har vore framlagd for Stortinget fyrr, og tinget veit soleis at han inneheld ikkje noko serskilt nytt for handelen eller skipsfarta vår. Når Siam hadde sagt opp den eldre avtalen frå 1926, so var det berre for di det vilde bli fri for den siste resten av konsular domsmakt i landet. Elles kom den nye avtalen til å svara i hovudsaka til den gamle, serskilt på den måten at bestevilkårs-prinsippet vart halde uppe, og ein kan då taka denne avtalen som ein led i arbeidet for eit fritt varebytte mellom nasjonane. Svært mykje har han likevel ikkje å segja i so måte.

Dessutan har Noreg no den 18 februar fått ein ålmenn avtale om handel og sjøfart med Venezuela, underskriven i Caracas. Det er fyrste gongen vi gjer slik ein avtale med dette landet, so for so vidt er han viktig. Og han er ein led i det arbeidet som den serskilte utsendingen vår, minister Sandberg i Rio de Janeiro, har fått pålegg om å taka opp i landa på den kanten av verda, i nordparten av Sør-Amerika og i Mellom-Amerika. Det høyrer med i tiltaka våre for å vinna større avsetningsmarknad for norske utførselsvaror, serleg kleppfisk og ymse industrivaror. Sandberg har hjelp i arbeidet av den norske handelsutsendingen på dei kantane, og eg vonar at når vi får ein norsk sendemann i Mexico, skal vi få fastare grunnlag for alt dette arbeidet. Avtalane med Venezuela bygger på bestevilkårs-prinsippet. Berre for sjøfarta er dette slege fast i formeleg avtale som Stortinget skal bli bede om å samtykkja; for handelen er det endå berre sett up ein "modus vivendi" som vonleg sidan kan bli fest i avtale. Både i Venezuela og i andre land på same kanten har det i dei siste tidene vore ein kjenneleg framgang i økonomisk liv likso vel som på andre område, og eg trur vi torer ha gode voner for handelen vår der burte. På vår side blir det serskilt spørsmål um å kjøpa heim kaffe frå dei same landa. Vi innfører alt no mykje kaffe frå eit par av dei millom-amerikanske statane (Salvador og Guatemala), og det vil ikkje vera so sers vanskeleg å få dette kaffekjøpet utbytt på fleire land.

¹ Gjengitt etter trykt, hemmelig referat.

Eit land på ein heilt annan kant av verda som vi kjøper mykje kaffe frå, er Liberia, og det har no nyleg lukkast for oss å få nytta ut denne innførsla til vinning for fisk-utførsla vår. Den 27 august i fjor fekk vi i stand ein avtale med Liberia um at dei der skulde setja ned tollen på norske fiskevaror muneleg, soleis for turrfisk frå 8 dollars til 4,60 dollars for tunna eller balla. Til vederlag lova vi at Noreg skal gjeva lisensar til kaffe-innførsel frå Liberia i samsvar med det vi kjøpte derifrå i 1936, og aukar fisk-utførsla vår til Liberia ut over det som vi fekk selt dit i 1936, so skal vi auka kaffekjøpa våre. Denne avtalen tok til å gjelda den 1 januar i år; men det er fyrst i dei siste dagane vi har fått melding um at Liberia hadde sett han i kraft.

Både når det gjeld dei amerikanske landa kringom det Caraimiske Havet og det afrikanske Liberia, blir det då spursmål um innførselsregulering på norsk side so vi dermed kan hjelpa utførsla vår. Dette er no ikkje nokon ny tanke, og endå minder kan ein segja det var noko nytt prinsipp som vart innført i dei to ålmenne avtalane med Siam og Venezuela. Derimot kan ein sjå meir av prinsipielt tiltak i det "Haag-arrangementet" som vart underskrive den 28 mai i fjor og som kom i tillegg til Oslo-avtalen frå 1930. Stortinget godkjende dette arrangementet sist 24 juni, og det minnest visseleg det som var hovudinnhaldet i denne tilleggs-avtalen: tollbinding for ei rekke med varor, og lovnad um å ikkje innskrenka innførsla av dei på andre måtar heller, dertil innbyrdes opplysningsplikt for allslags planar om avgrensingar i den frie handelen. Denne utvidinga i opplysningsplikta var norsk tiltak, og vi kunde for so vidt vera glade for at ho no fekk godkjenning av alle dei andre Oslo-statane. Men vi lyt vedgå at nokon stor innverknad på den ålmenne handelspolitikken har ho ikkje havt. Dei tollbindingane som kvart land for seg samtykte, kom etter bestevilkårs-prinsippet alle andre land til godes, og dermed lét dei seg ikkje lenger so godt nytta ut til å få noko av desse andre landa til å gå med på lette i handelsvilkåra. Haag-arrangementet var elles på ein måte ein handel millom alle Oslo-statane, soleis at dei gjorde ettergifter åt einannan i nokolunde likt mål for kvart land. Men ein må segja at fyrst Nederland og sidan Belgia gjorde brot på jamvekta i denne handelen med di at dei straks gav alle stormaktene i kring dei part i dei same ettergiftene utan noko slag vederlag. Det er vel ikkje visst at dette fremmer den politikken som Oslo-avtalen hadde for augo. Nederland har dessutan truga med å taka tilbake den viktigaste ettergifta som det gav dei nordiske landa, fridom for papir- innførsla derifrå. I denne samanhengen kan det vera verdt å nemna at korkje Nederland eller Belgia endå har ratifisert Haag-arrangementet; umfram Noreg er det berre Sverige og Finnland som til i dag har gjeve ratifikasjon.

I hop med Haag-arrangementet vart det avtala at Oslo-statane skulde halda stendige møte til å dryfta og vida ut planane for samarbeid. Det fyrste av slike møte vart halde i København no i januar månad. Her vart det vedteke at desse statane skulde freista hindra varedumping seg imillom, og at dei skulde samråda seg med kvarandre um tiltak mot dumping frå andre land. Dessutan vart det semje um at dei skulde gjeva kvarandre opplysningar um to-sidige avtalar innanfor Oslo-

gruppa som fylte ut arrangementet frå Haag, og so um brigde som kunde bli gjort i reglane for offentlege kjøp.

Soleis blir då samarbeidet vida ut, um ikkje nett med store steg. Og eg vil ikkje dylja for at det er mange gnikingar og vanskar millom dei statane som blir kalla Oslo- gruppa. Eit visst moralsk band legg vel Oslo-avtalen, og det som har kome etterpå, på dei; men ein ser då godt òg at kvar stat tenkjer fyrst og fremst på sin eigen bate.

Stortinget kjenner soleis til dei vanskane vi har havt med Nederland. Eg hugsar godt at med det same eg hadde vorte utanriksminister, kom den nederlandske umbodsmannen her gong på gong til meg og klaga på at den norske regjeringa la hindringar for sume nederlandske varor her i landet. Eg fann no snart ut at dette i røynda var taktikk, ein freistnad på å dekkja over at dei i Nederland gjorde mismun på ymse norske varor, og det var vi som hadde størst rett til å klaga. Stortinget minnest då òg at vi for to år sidan vart nøydde til å setja upp innførselsforbod for kondensert mjølk og turrmjølk til vern imot hollandsk (og dansk) dumping. I fyrre vinteren tok vi upp krav um å få trygga minstekontingentar for Noreg for dei varone som det var innførsels-regulering for i Nederland, for di vi tykte ikkje vi fekk god nok medferd, og den 24 februar i fjor fekk vi då i stand ein avtale som auka kontingentane våre for ymse fiskeslag, serleg ål og sild, for visse papirslag og sume andre industrivaror; dessutan lova vi på båe sidone at vi ikkje skulde skjera ned innførsla for noka vare under den mengda som var innført i 1936. Dermed fekk vi då betre og tryggare vilkår for handelen med Nederland.

Endå meir bry har vi havt med eit anna land innanfor Oslo-gruppa, - det er Danmark. Stortinget veit at straks med det same eg hadde vorte utanriksminister, tok eg upp med den danske regjeringa spørsmålet um å lempa på dei altfor stivbeinte reglane for valuta-utskrivninga i Danmark og um å trygga Noreg visse kontingentar for utførselsvarone våre. Vi fekk då òg ein avtale um dette i august 1935 og ein ny avtale i januar 1936, og utigjenom året 1936 vart so handelstilhøvet millom dei to landa til større vinning for Noreg enn det hadde vore på lenge. Det hadde jamt vore so at utførsla vår til Danmark var mykje mindre enn innførsla vår derifrå; men både i 1935 og endå meir i 1936 auka utførsla vår so sterkt so mishøvet jamna seg noko ut. Likevel måtte vi klaga på at det vart ikkje esla ut nok av dansk valuta til norsk papir, og vi fekk då i september 1936 sett igjenom at den danske valutacentralen skulde løyva 1 mill. kr. i tillegg til papirkjøp frå Noreg. Til vederlag måtte vi visseleg gå med på å auka lisensane for automobilar frå Danmark med 2 mill. kr., frå 8 til 10 mill. Og um dette soleis ikkje just gjorde det ålmenne handelstilhøvet betre for Noreg, so lyt vi hugsa på at vi hadde bruk for å få desse bilane, og at dei ikkje representerte so stor faktisk inntekt for Danmark, sidan alt dei var sett i hop av var innført dit ifrå utlandet.

Men i 1937 tok det til å gå den galne vegen med handelen vår med Danmark; innførsla auka veldig, - ho gjekk etter dansk statistikk upp frå 53 mill. kr. til 79 mill. for heile året, - og samstundes minka utførsla vår frå 43 mill. til 38 mill. Eg skal ikkje klaga over auken i innførsla; han hekk i hop med den store konjunktur-uppgangen i dette året, besninga i dei

økonomiske vilkåra for landet vårt; vi tente på å kjøpa i Danmark. Det som i so måte kunde vekkja otte hos regjeringa, det var at skipsreidarane våre bygde so mange skip i Danmark; det kunde liggja ein fårleg vågnad i dette, og det kunde vera til skade for planane um å fremma skipsbygginga her heime. Regjeringa måtte difor dryfta spørsmålet um å setja innførselsforbod for skip ifrå utlandet, og ho tok denne saka upp med dei serskilt interesserte. Men det var so mange umsyn som vog imot slikt eit forbod, so regjeringa gav det upp.

Derimot kunde vi ikkje la nedgangen i utførsla vår til Danmark halda fram utan inngrep. No var det so at denne nedgangen ikkje skreiv seg frå mindre valuta-utskrivning i Danmark til dei varone som det var regulering for og som vi hadde kontingentar for; nedgangen fall på andre varor, og vi kunde ikkje segja at ikkje Danmark oppfylte avtalspliktene sine. Likevel meinte vi at når vi auka kjøpa våre so sterkt, so hadde vi rett til å venta meir godvilje for det vi vilde selja, og serskilt kom det klagor ifrå dei norske papirfabrikantane at det vart ikkje utskrive valuta for dei til varor som alt var selde i Danmark. Alt tidleg på sumaren i fjor var det klårt at vi måtte koma upp i eit stort mishøve i handelen vår med Danmark, og i juli månad fekk sendemannen vår i København pålegg um å reisa krav til den danske regjeringa um ein tilleggskvote på 2 mill. kr. for norsk papir og nokre mindre summar for ymse andre varor. Alt dette vilde vi ha i tillegg utan noko slag vederlag. Den danske regjeringa stritta imot av all si makt, og eg vil ikkje dylja for at forhandlingane mange gonger vart dugeleg bitre, serleg då den danske handelsministeren kom hit upp til Oslo i september. Han gjorde då tilbod um at vi skulde få dei 2 mill. til papir mot at vi på vår side gav 2 mill. i tillegg til danske automobilar. Men dette vilde ikkje vi gå med på. Og sidan det såg ut til at danskane freista hala ut saka so året kunde gå til endes utan vi fekk krava våre fram, so væpna vi oss med ei kongeleg rettarbot frå 1 oktober som gav regjeringa rett til å setja ein clearing-skipnad i verk imot land som hindra den norske utførsla. Endeleg den 5 november lukkast det då å få i stand ein tilleggsavtale som auka papirkvoten for Noreg med 1 1/2 mill. kr. og dessutan gav oss 200 000 kr. til andre varor, mot at vi let Danmark få automobil-lisensar for 1 mill.

På den måten hadde Noreg for 1937 fått ei valuta-utskrivning på 17,9 mill. kr. for kontingenterte varor i Danmark. Men vi gjorde straks upp med oss sjølv at når avtalen frå januar 1936 gjekk ut til nyåret 1938, so vilde vi ikkje bli ståande korkje med den opphavlege summen i denne avtalen (16,2 mill. kr.) eller med det vi sidan hadde drive han upp til. Denne gongen vilde vi dessutan ha forhandlingane i Oslo, ikkje i København, og det heldt vi fast på som ein sjølvsgd ting, endå alt det danskane mukka. Dei nye forhandlingane vart hardare enn dei fyrre hadde vore, og danskane var reint forstøkte over krava våre. Dei hadde tenkt dei skulde greia alt på eit par dagar, og dei strauk jamvel sin kos fyrste gongen fyrr det hadde vorte noka semje. Men dei kom att halv- annan månad etter, og den 9 februar i år skreiv dei under på ein ny avtale som sette valuta-utskrivninga i Danmark for kontingenterte norske varor upp til 26 1/2 mill. kr., soleis

over 10 mill. meir enn fastsett i avtalen frå 1936. Dessutan er det fyreskrive i den nye avtalen at danske skipskjøp i Noreg (det er gamle skip det er spørsmål um i dette tilfellet) ikkje skal bli innrekna i denne summen med meir enn 1,8 mill. kr., soleis at um vi utfører meir av skip, so skal valutaen for det koma i tillegg. Danskane hadde mange krav um vederlag for det dei soleis gav oss, og vi gjekk med på å auka bil- kontingenten deira til 12 mill. kr. Etter tilråding frå Landbruksdepartementet gav vi òg ein liten tilleggskvote for salta fleisk ifrå Danmark. Men elles gav vi ingen ting på vår side.

Det som er viktig for baae partane i den siste avtalen, det er ei utviding i Haag-arrangementet på den måten at dei to landa kan krevja lengre frist enn den som vart fastsett i Haag, når dei vil setja i verk nye innførselsreguleringar som serleg vender seg mot den andre parten. Slikt tener til å styrkja roa og stabiliteten i dei millomrikske økonomiske vilkåra, noko som er ein hovudtanke i det programmet som den belgiske statsmannen van Zeeland har sett upp i utgreinga si for den britiske og den franske regjeringa.

Noko av det same tilhøvet som vi hadde til Danmark og som fekk si utløysing i avtalen frå 9 februar, hadde vi samstundes til Ungarn, og her nådde vi til ein avtale den 23 februar. Denne avtalen òg vart underskriven i Oslo; men forhandlingane var ført i Budapest av chefen for traktatkontoret vårt, byråchef Prebensen. Med Ungarn låg det slik at fram til 1931 hadde vi større utførsel dit enn vi hadde innførsel derifrå. Men frå 1932 snudde tilhøvet seg reint um. Det var innførselsregulering og valutaskipnad i Ungarn som voldt det. I 1936 hadde mishøvet kome so langt so vi fekk utført til Ungarn berre for 1 1/4 mill. kr. når vi innførde derifrå for det 3-dubbelte, og i 1937 nådde utførsla vår ikkje høgare upp enn til vel 3/4 mill., medan innførsla auka til over 6 mill., meir enn det 8-dubbelte. Attpå gjekk det svært trått med betalinga for dei varone vi selde. Gong på gong klaga vi på dette, og til slutt truga vi med at vi vilde setja fast tvangsclearing for all handelen med Ungarn, - det fekk regjeringa fullmakt til med den rettarbota eg nemnde frå 1 oktober i fjor. Då gjekk Ungarn endeleg med på forhandling, og den kom so i stand i Budapest den 21 januar som var. Ungarane hadde det å orsaka seg med at dei hadde mått binda seg med clearing-avtalar med dei viktigaste landa for avsetninga si, Tyskland og Italia. Men dei skyna at dei ikkje kunde halda på med å gjera slik mismun imot sopass god ein kjøpar som Noreg, og forhandlinga gjekk difor venskapleg og greitt, um so interessene i ymse ting stod hardt imot einannan. Endskapen vart (dei vart einige i Budapest alt den 8 februar) at den ungarske regjeringa trygga oss kontingentar for ymse norske varor upp til ein sum på 2,2 mill. kr. umfram dei varone som går inn utan noko slag regulering, og trygga oss dessutan betaling for alle desse varone. Noreg tok ikkje andre plikter på seg til vederlag enn at den norske regjeringa skulde segja frå til Kornmonopolet at Ungarn gjerne vilde få selt mjøl til Noreg.

Endå i same månaden som denne avtalen med Ungarn kom i stand, fekk vi ein kontingent-avtale og ein ny clearing-avtale

med Hellas, underskriven i Aten siste 28 februar, - vi hadde same forhandlaren der som i Budapest. Men desse avtalane hadde eit heilt anna grunnlag og formål enn avtalen med Ungarn. For med Hellas var vilkåra slik at vi ynskte innskrenka utførsla vår. Med dette landet hadde vi mått gjera ein clearing-avtale i 1933 for di det var so vandt å få pengane inn for det vi selde dit. Men so kom utførsla vår i det siste året til å stiga so høgt upp over innførsla, so vi fekk ein større og større saldo ståande uinnløyst i den hellenske nasjonalbanken. I det året, i fjor, vart det innbetala på norske bankkonto i Hellas £ 125 000, medan det på hellensk konto i Norges Bank berre vart innbetala snaue £ 39 000. Det vilde inga von vera til å få gjort upp krava våre i Hellas på regelrett vis um vi let handelen gå sin gang som han sjølv vilde, og forhandlinga med Hellas måtte då fyrst og fremst ha til formål å finna ein veg til full oppgjerd. Den avtalen som no vart gjort, sette fast kontingentar for den norske utførsla soleis at ho for året 1938 ikkje skulde gå over £ 25 000. Innanfor denne grensa er det sett upp visse prosentlar for dei serskilte varone. Når 1938 er ute, skal utførsla vår bli sett upp til 50 pst. av det som vi året fyrr har betala inn i Norges Bank for hellenske varor. Men skulde den saldoen vi no har ståande att på oppgjerd for dei fyrre åra, bli løyst ut fyrr året er ute, so skal utførsla vår bli sett upp ifrå £ 25 000 til £ 50 000, og blir heile saldoen gjort upp etter nyåret 1939, so skal dei 50 pst. bli sett upp til 100 pst. Det er ein rett kunstig avtale, dette. Men det er mogleg at han kan koma til å forma seg noko greiare. Det spørst um det skulde vera mogleg å få den fastfrosne saldoen vår frå fyrre året gjort upp alt no med det fyrste. Det er klårt at når saldoen vår i Hellas no den 31 desember var so stor som £ 88 000, so trengst det umframt store norske innkjøp til å vega han upp. Men her har det då kome fram planar som vilde føra ein ny ting inn i clearing- skipnaden. Det kom framlegg frå hellensk side um å gjera upp på den måten at eit tridje land (eg kan gjerne fortelja kva for eit land dei hadde i tankane, - det var Tyskland) skulde kjøpa ei stor forsyning med hellensk olje, og so skulde vi på vår side kjøpa spansk olje frå Tyskland. Eg trur no av ymse grunnar at det kan vera tvilsamt um slik ei oppgjerd kan koma i stand. Men eg har vilja nemna tanken likevel, for eg trur han peiker fram imot ein skipnad som ein er nøydd til å arbeida seg fram imot um ein vil koma burt ifrå dei skadelege verknadene av den to-sidige clearinga, - ein skipnad som eg for min part har havt framme alt for ei to-tri år sidan og som er eit hovudpunkt i den nye utgreiinga frå van Zeeland. Kan vi no ikkje få noko slikt gjennomført for oppgjerd vår med Hellas, so blir det lenge å bia på betaling for eksportørane våre, og då blir det ingen annan utveg enn at vi her hos oss gjer store nye innkjøp frå Hellas.

Same tilhøve som til Hellas har vi kome i til Tyrkia. Der òg hadde vi no den 31 desember ein saldo til bate for oss på 1 700 000 kroner, mest på prikken same summen som vi hadde til godes i Hellas. Der har no Tyrkia sjølv i fjor sumar sett upp ålmenne innførsels-forskrifter som stenger for ymse av dei norske varone. Her må vi då arbeida både med å få inn dei pengane vi har til godes og med å få ein rimeleg skipnad for utførsla vår.

Clearing-vanskar på ein annan måte har vi med Romania. Der hadde vi frå fyrr ståande inne ei samling med skuldkrav som vi ikkje fekk oppgjort, og difor fekk vi endeleg i desember 1936 etter mykje slit ein clearing-avtale i stand. I dei neste månadene auka vi innførsla vår frå Romania til det 3-dubbelte, og på den måten fekk vi gjort opp mykje av den fastfrosne saldoen vår. Men so vart det vanskeleg for dei romanske eksportørane å få oppgjerd for sine varor; for den romanske regjeringa gjorde allslags vanskar for utførsla vår. Og so med ein gong sa Romania avtalen opp, so han slutta å gjelda den 31 august i fjor, - då hadde han ikkje stått ved lag i meir enn åtte månader. Eg er ikkje so stø på at det var berre saklege omsyn som dreiv fram denne oppsegjinga; svært venskapleg var ho no ikkje. Dessutan nekta den romanske regjeringa å stå ved forskrifta i avtalen om at når avtalen slutta å gjelda, skulde dei norske importørane halda på med å betala inn til Norges Bank heilt til den nye utførsla vår var betalt. Det var ikkje råd å få Romania til å oppfylla avtalen i so måte, og til slutt måtte Noreg gå med på å la betalinga gå til fritt råddel for den romanske nasjonalbanken. Vi fekk samstundes lovnad um at norske krav i Romania like eins skulde bli overført til fri valuta. Men alt dette har voldt mykje strid, og vi har mått segja frå at vi kan sjå oss nøydde til å gå til tvangs-clearing mot Romania.

Dei viktigaste forhandlingane vi elles har havt i det siste året, var med Frankrike. Eg gjorde greie for Stortinget i fjor, den 8 februar, for dei forhandlingane vi hadde ført i desember 1936, straks etter den franske regjeringa hadde høgtideleg forkynt at ho no vilde gå over til ein meir liberal handelspolitikk, og Stortinget hugsar at dette vart det ingen ting av i praksis, so avtalen frå desember 1936 kom til å byggja på same prinsippa som dei eldre avtalane, - det var ein rein kontingenteringsavtale for utførsla vår til Frankrike. I samanheng med desse forhandlingane hadde vi uppe spørsmålet om å få bremsa på den private vin-innførsla frå Frankrike, og det fekk vi so serskild forhandling om i februar i fjor. Det lukkast oss då å få den franske regjeringa til å gå med på at Vinmonopolet skulde få auka kommisjonsavgifta si for lett vin frå 14 pst. av fob-prisen til 25 pst. av cif-prisen, toll irekna, og for skum-vin til 30 pst. av fob-prisen; skulde innførsla stiga opp over 190 000 liter på eit år, skulde avgifta bli lyft til 35 pst. for vanleg lettvin og til 40 pst. for skum-vin. Heitvinen var det stengt for fyrr. Men det som vi no for eit år sidan fekk gjort for lettvinen, var ikkje nok til å stengja heilt for privat-innførsla av den. Det var likevel ikkje mogleg å nå lenger den gongen; vi var for sterkt bundne av den gamle avtalen frå 1927. Men so tok vi spørsmålet uppatt no i siste desember månad då vi forhandla om kontingent-avtalen for 1938. Då stod vi i den stillinga at den lovnaden Noreg hadde gjeve i 1933 um å setja ned tollen for visse franske varor skulde slutta å gjelda, og då vi so no gjekk med på å nya uppatt denne lovnaden, um so for mykje stuttare tid og i noko trongare umfang, då fekk vi til vederlag sett igjennom ein ny auke i avgifta til Vinmonopolet for privat-innförd skum-vin frå 30 pst. av fob-prisen til 40 pst. av cif-prisen, irekna toll, soleis ein rett munaleg auke; skulde privat-innførsla av

allslags lettvin gå opp over 190 000 liter for året, skulde avgifta jamvel gå opp til 50 pst. På den måten kan vi då ha ei von um å få stagga privat- innførsla kjenneleg.

Forhandlingane um sjølve kontingent-avtalen var elles rett vanskelege denne gongen, noko for di handels-tilhøvet etter avtalen frå desember 1936 hadde laga seg so sterkt um til fyremun for Noreg, og noko for di dei økonomiske vilkåra i Frankrike i det heile hadde snudd seg so uheppeleg for landet. Vi hadde det våpnet som eg alt har nemnt at vi ikkje lenger var bundne av lovnaden um tollbinding frå 1933; vi sa han opp den 30 oktober 1937 med ein frest på to månader. Men skulde vi få ein rimeleg kontingent-avtale for det nye året, so måtte vi kjøpa den med å nya lovnaden uppatt for eit år til; vi berre tok undan ostetollen, den vilde vi ha rett til å setja opp, likevel ikkje meir enn frå 45 øyre til 60 øyre kiloet. Dette har Stortinget fått serskild melding um, og har gjort vedtak um det. Den kontingent-avtalen som vart underskriven i Paris siste 22 desember, vart i hovudsaka som året fyrr, berre med litegran auke i varekjøpa på baa sidone. Og so fekk vi uppattnya lovnaden um at Frankrike skal taka 20 pst. av kunstgjødsel- innførsla si frå Noreg, noko som vil segja mykje meir for det nye året enn fyrr med di at Frankrike har mått auka innførsla for denne vara munaleg.

Med Italia fekk vi ny kontingent- og clearing-avtale den 31 mars i fjor. Stortinget minnest frå utgreiinga mi i fjor at vi hadde vore hepne straks etter sanksjonane mot Italia var avlyst sumaren 1936, og fått ein millombils avtale som skulde gjelda fram til siste mars 1937 og gav so gode vilkår som vi kunde venta oss å få for handelen vår. Vi kom i det heile straks på venskapleg fot med Italia, og eg kunde alt i fjor gjeva opplysning um den framgangen vi hadde for utførsla vår dit. Det gjekk greitt òg venskapleg og med den nye avtalen frå mars i fjor, og denne avtalen skal no gjelda til han blir uppsagd. Han bygger på den utrekninga at Noreg kjøper varor frå Italia for umlag 39 mill. lire, d.v.s. umlag 8 mill. kr. for året. Av dette skulde 12 pst. av det som vart innbetala til Norges Bank, bli nytta til oppgjerd for dei fastfrosne krava vi hadde på Italia frå tida fyre sanksjonane. Resten, umlag 34 mill. lire, skulde vega upp norsk utførsel til Italia, og for den vart det då sett upp visse kontingentar: 14 1/2 mill. lire for turrfisk, 2,7 mill. lire for kleppfisk og saltfisk, 4 mill. lire for tran, 10 1/2 mill. lire for silke-cellulose, og 2,3 mill. lire for andre varor. Det har synt seg at varekjøpa våre frå Italia har vorte ein god mun større enn ein hadde tort rekna med; det kan no ha samanheng med at det vart so mange vanskar med innførsla frå Spania. Dermed gjekk clearing-saldoen vår i Roma mykje fortare ned enn ein hadde venta. Han hadde no alt i mars i fjor kome ned i noko under 6 mill. lire eller 1 1/4 mill. kr. Til siste nyåret hadde han minka til berre 1,3 mill. lire eller 1/4 mill. kr., og no er han heilt oppgjord. Avtalen er då at 5 settepartar av den summen som soleis vart fri, skal gå til å auke turrfisk- kontingenten vår i Italia, 1 settepart til cellulose- kontingenten. Dessutan torer vi rekne på auke i utførsla vår i samsvar med den auken som har gått for seg i våre eigne kjøp ifrå Italia. I staden for dei 39 mill. lire som ein rekna med då avtalen vart sett upp, kan vi byggja

på ein innførselssum på minst 50 mill. lire, og dette skulde då få verknad ifrå juli månad i år.

Det var turrfisk-utførselsregjeringa måtte leggja mest vekt på å halda uppe i avtalane med Italia; for der har vi viktigaste avsetningsstaden for denne vara. Etter avtalen frå 1936 fekk vi ein fast kontingent på umlag 3 500 tonn turrfisk, og etter avtalen frå i fjor fekk vi umlag 4 000 tonn. I båd tilfelle var det mykje mindre enn det som vi i gamle dagar pla selja til Italia. Men eg kunde alt i fjor fortelja um at vi med serskilde kompensasjons-forretningar i tillegg fekk selt over 7 000 tonn til, og heile turrfisk-utførselsvår til Italia i året 1937 kom då upp over 12 000 tonn. I haust gjorde vi nye kompensasjonsforretningar: skipsbygging i Italia mot norsk turrfisk, umlag 4 600 tonn, og prisen vart betre enn han hadde vore året fyrr. No nyleg er det gjort ei ny kompensasjonsforretning, og då fekk vi inn i Italia ei vare som i dei siste åra mest hadde vore stengd ute der, - det var håbrand, soleis til forteneest for vestlandsfiskarane. I kompensasjonsforretningane med turrfisk har staten mått hjelpa til med pengar av dei løyvingane som er gjevne til stønad for torskefisket. Men i det heile lyt vi segja at vi har havt glede av handelen vår med Italia. På vår side har vi gjeve vininnførselsfrå Italia same vilkåra som for andre land, og so har vi sett ned tollen på eit par fruktslag (fersknar og aprikosar). Dette siste reknar no eg for min part for ein vinning for oss sjølve; eg trur at vi kan arbeida upp mykje større avsetning for frukt her i landet enn vi endå har, og eg trur at dette blir til gagn for sjølve den innanlandske fruktavlen. Eg vil ikkje nekte for at eg har ein personleg kjepphest her; eg trur at vi både kan og bør venja folk i landet vårt til å eta mykje meir frukt enn dei gjer i dag, og då er det naudsynt å gjera frukta billeg for dei heile året rundt. Serleg treng vi få fruktbruket upp i Nord-Noreg, og for min part har eg tenkt meg at det måtte vera mogleg å få eit serskilt tollnedslag for frukt til Nord-Noreg.

Dette var no eit innskot i den utgreiinga eg skulde gjeva um handelsspørsmål frå det siste året; eg vonar presidenten tilgjev meg at eg kom med det. Eg skal so gå tilbake til det som har hendt i handelspolitikken vår i det siste.

Eg nemnde at handelen vår med Italia hadde havt ein vinning av at borgarkrigen i Spania hadde skapt so mange vanskar for handelen vår med dette landet. Eg skal ikkje i dag gå noko nærare inn på vilkåra for den spanske handelen; eg tala om desse spørsmåla i Stortinget den 27 januar. Eg skal no berre gjeva eit par faktiske opplysningar um koss det har gått med handelen. Ein månad fyrr borgarkrigen braut ut, hadde vi gjort ein clearing-avtale med den spanske regjeringa, og den bygde på ei kleppfisk-utførsel til Spania på 10 000 tonn. I året 1936 fekk vi no utført til Spania litegran under 9 000 tonn; men i 1937 kom utførselslitegran upp over 10 000 tonn, derav 8 500 tonn til regjerings-Spania, 1 600 tonn til Franco-Spania. Denne parten av handelen vår gjekk det soleis merkeleg bra med. Sjølve clearing-avtalen har berre kunna bli halden uppe med regjerings-Spania, og innbetalingane på båd sidone gjekk upp til noko over 2 mill. kr.; men dessutan vart det gjort kompensasjonsforretningar for halvt so mykje. Med Franco-Spania

kunde det berre bli gjort kompensasjonsforretningar; dei kom for heile året upp i ein sum på 1 1/2 mill. kr. Og attpå kjøpte vi frå baa partane av Spania varor for reide pengar, isaman for noko over 1 mill., det meste var olje frå Franco-Spania. Det er greitt at Utanriksdepartementet held auge med vilkåra i Spania so nøgje som det kann, og at det vil verja handelen vår der so langt som det har høve til.

Elles har vi på ymse kantar havt forhandlingar um einskilde norske varor, soleis i Polen um allslags feitt-emne, bl.a. teknisk tran og fiskolje, og i Tsjekkoslovakia um bladpapir og sild-hermetikk. Polen har skore ned kontingentane våre noko; men i Tsjekkoslovakia har vi fått ein auke. Vi strir då for utførsla vår i baa desse landa. Men samstundes har vi ein strid imot dumping-innførsel frå dei baa to. Med Polen gjeld det cement, og med Tsjekkoslovakia gjeld det sko. Polen gjev statsstønad til cement-industrien sin, so difor kan den selja billeg. Og i Tsjekkoslovakia er arbeidslønene urimeleg små. Produsentane her heime har difor bede Regjeringa um vern, og vi held no på og dryfter innførsels-regulering.

Endeleg skal eg nemna det som Stortinget veit fyrr, at Argentina i haust gjekk med på å slå ned tollen for norsk kleppfisk med umlag 67 prosent. Det var eit utslag av serleg godvilje mot Noreg, og eg strekar under at tollnedslaget gjeld berre for norsk kleppfisk, ikkje for islandsk eller færøysk, sidan Danmark og Island ikkje har bestevilkårsavtale med Argentina. Til vederlag har vi på vår side ikkje gjeve anna enn eit tollnedslag for druvor og pørar i månadene utanfor den norske fruktsesongen. Eg vil likevel ikkje la vera å nemna at her er eit visst fåre-moment i handelstilhøvet vårt til Argentina, med di at vi er nøydde til å halda tilbake på kjøttinnførsla derifrå so ho ikkje skal klemma ned kjøttprisane her heime for mykje. Her må vi stendig vega umsyn mot umsyn, so det eine ikkje skal bli til skade for det andre.

Dermed har eg gjort greie for dei handelsforhandlingane vi har havt med andre land i det året som har gått sidan eg sist la fram for Stortinget slik ei utgreiing, og som har ført fram til avtalar av ymse slag. Men eg må no attåt segja nokre ord um forhandlingar som ikkje har ført fram eller som står fyre i den næraste framtida.

I mai i fjor hadde vi her i Oslo ein handelsdelegasjon frå Jugoslavia og tinga då um ein ny ålmenn handelsavtale som skulde avløysa den vi har frå 1909. Det synte seg då at jugoslavane vilde ha ein skipnad slik at varebyttet vart halde i tilhøvet 1:1, og det kunde vi nok ha vore med på um vi hadde fått lagt den norske handelsstatistikken til grunn; for etter den kjøpte vi meir ifrå Jugoslavia enn vi selde dit. Men jugoslavane hadde ein heilt motsett statistikk som dei vilde leggja til grunn, og etter den vilde den norske utførsla bli dugeleg nedskoren. Tingen er at det meste av varebyttet millom Noreg og Jugoslavia går for seg umveges, t.eks. over Tyskland og Italia, og då er det ikkje so lett å finna det rette grunnlaget. Endskapen vart no at vi i fjor ikkje nådde til noko slag semje, og forhandlinga laut då stå ut til ein annan gong. Det kan bli lettare når vi no vonleg til sumaren får sendemennar akkreditert hos kvarandre.

So er det Australia. Det er eit land som vi slett ingen traktat har med. Men handelen vår der burte har gått rett bra, heilt til den australske regjeringa frå 1 januar i fjor nekta å la oss få bestevilkår for utførsla vår og i staden kravde høgare toll av varone våre, med den grunngevinga at vi kjøpte altfor lite derifrå. Heile året igjennom har so generalkonsulen i Sidney slite med å få dette umgjort, og endeleg no den 18 januar i år gjekk den australske regjeringa med på å unna oss bestevilkår for eit år mot at vi gav fråsegn um at Australia hadde bestevilkår i Noreg og at det norske kornmonopolet ikkje gjorde mismun på Australia i kornkjøpa sine. So er det meininga at vi i dette året skal sjå til å få i stand ein endeleg handelsavtale.

Det vandaste forhandlingsspørsmålet har vi likevel med dei amerikanske Sambandstatane. I utgreiinga mi til Stortinget den 8 februar i fjor fortalde eg um koss den nye avgifta for kvalolje som den amerikanske kongressen gjorde vedtak um i mai 1934, hadde hindra forhandlingane um ein tollavtale med Sambandstatane. Det var ei avgift som i lag med tollen lyfte innførselsavgiftene for kvalolja upp til £ 16.10 eller kanskje nærare £ 17 pr. tonn, og all den stund prisen på kvalolja på den tida var umlag £ 10, so er det greitt at dette var det same som å stengja kvalolja ute frå den amerikanske marknaden. Den norske regjeringa meinte at den nye avgifta var traktatstridig for di ho måtte bli rekna for ein forbruksskatt, og Noreg protesterte difor i Washington mot ho. Den amerikanske regjeringa vilde likevel ikkje gå med på at avgifta skulde vera i strid med traktaten vår, so pålegget vart ståande ved lag. Men ho var einig med oss i at det var ei heilt urimeleg avgift som soleis var sett for kvalolja, og ho streva sanneleg òg hardt med å få kongressen til å taka burt den nye avgifta. Heilt til i fjor hadde vi endå ei von um at dette skulde lukkast; men no får ein vel segja at vi må rekna det for vonlaust.

No hadde kongressen, ein månad etter vedtaket um den serskilde avgifta på kvalolja, gjeve ei lov um fullmakt for presidenten til å få i stand handelsavtalar med andre land på den måten at han kunde setja ned tollsatsane for serskilde varor med so mykje som 50 prosent for kvar. Og det amerikanske State Department spurde straks um ikkje Noreg var viljugt til å forhandla um ein tollavtale på dette grunnlaget. Sambandstatane har i dei åra som har gått sidan presidenten fekk denne fullmakta, gjort toll-avtalar av dette slaget med ei heil rekke med statar, 14 i talet, og Noreg har fått sin part av vinningen av dei tollnedslaga som dermed er gjennomførde, for di vi har den gamle bestevilkårstraktaten med Amerika. Men for vår eigen part har vi ikkje teke upp dei forhandlingane som det her vart spørsmål um, nett av umsyn til kvalolja-avgifta. Det var slik at i ein toll-avtale av det slaget vi soleis kunde få, vilde vi koma til å godkjenna den nye avgifta med di at vi tok imot eit nedslag i ho på høgst 50 pst., og slikt eit nedslag vilde endå ikkje vera til noko nemnande hjelp for kvalolja vår. For um vi so fekk toll og avgift isaman nedsett til berre noko over £ 8 pr. tonn, so vilde dette bli eit altfor stort tillegg i prisen so lenge kvalolja elles i verda vart seld for £ 10 eller endå mindre. I fyrstninga av 1935 vart det likevel reist spørsmål um

det ikkje skulde vera rett å taka imot det nedslaget ein kunde få på avgifta, so sant ein ikkje vart nøydd til å gjeva noko vederlag på norsk side. Og dette spørsmålet var sidan uppe gong på gong, med tanke på at ein kunde få i stand ein avgrensa toll-avtale som berre galdt nokre få varor. Den amerikanske regjeringa sa då òg, og det har ho halde fast ved heile tida sidan, at ho ikkje vilde krevja noko vederlag av Noreg for eit høveleg nedslag i kvalolje-avgifta. Men ho har samstundes gjort det heilt klårt at ho ikkje vilde vera med på ein toll-avtale som var soleis avgrensa at det ikkje vart spørsmål um stort meir enn denne serskilde avgifta. Ho har sagt ifrå at den einaste toll-avtalen ho vilde forhandla um, det var ein på breidt grunnlag, soleis at det kunde bli gjennomført ymse toll-nedslag på baa sidone. I røynda vilde vi då på norsk side bli nøydde til å tilby eller offra både det eine og det andre, og um ein so ikkje vilde kalla det beinveges vederlag for nedslag i kvalolje-avgifta, so vart det då vederlag for ein avtale som skulde gjeva oss dette nedslaget, - det kom i røynda på eitt ut. Både jordbruks- og industri-interesser i Noreg var imot at vi skulde opna dørene for meir innførsel frå Amerika, og ein av dei største utførsels-industriane, cellulose- og papir-industrien, var velnøgd med den letten han hadde fått med den svensk- amerikanske toll-avtalen frå 1935. Det var soleis mange grunnar som tala imot å freista forhandla um ein serskild toll-avtale.

I 1936 tok vilkåra på ymse måtar til å laga seg um. På den eine sida la den amerikanske kongressen nye avgifter på sume andre oljeslag som tevla med kvalolja, og på den andre sida steig kvalolje-prisen meir og meir utetter året til han jamvel kom upp i £ 20 og meir pr. tonn. Då vilde eit nedslag i kvalolje-avgifta på 50 pst. kunna bli til mykje større hjelp enn fyrr, og då tok eg på nytt upp spørsmålet om handelsforhandling med Sambandstatane. Men då var det nett stor valstrid i Amerika, president Roosevelt var på val, heile handelspolitikken hans låg fyre for veljarane, og den amerikanske regjeringa svara at ho tykte ikkje tida var lagleg til forhandling. Roosevelt vann no ein veldig siger; men det var mindre visst med koss den nye kongressen vilde stilla seg til handelspolitikken hans. Fullmaktlova frå 1934 gjekk til endes våren 1937, og endå då eg tala her i Stortinget i februar i fjor, var det uvisst um ho vilde bli oppattnya. So lenge dette var uavgjort, våga den amerikanske regjeringa ikkje taka upp nye forhandlingar. Uppattnyinga for fullmaktslova vart vedteken den 3 mars, og dermed kunde då spørsmålet om forhandlingar på nytt bli aktuelt.

Men nett på den tida var det at det fløkte seg i hop med eit anna spørsmål, eit som galdt heile kvalfangsten. Etter den norske og anna framand kvalolje hadde vorte utestengd frå den amerikanske marknaden, hadde det meldt seg planar um at amerikanane sjølve kunde skaffa seg den kvalolja dei hadde bruk for, og norske kvalfangarar gjorde seg til tenarar for denne amerikanske interessa, med di at dei hjelpte til å reisa amerikanske kvalfangstselskap og førde norske kvalfangstbåtar over til amerikansk flagg. Både dette og andre ting styrkte det kravet som lenge hadde vore uppe på norsk side, um å få ein millomfolkeleg avtale til å avgrensa kvalfangsten. Den norske

regjeringa hadde teke upp dette spørsmålet alt um vinteren 1936-37, og det var ei fylgje av dette norske tiltaket at ein millomfolkeleg kvalfangstkonferanse vart halden i London i juni i fjor. Medan arbeidet med dette stod på, var det naturleg at forhandlingane med Sambandstatane um kvalolje-avgifta måtte venta. Men um hausten, etter avtalen um kvalfangst-reguleringa hadde kome i stand, vart saka reist på nytt, og eg tala um spørsmålet med både statssekretær Cordell Hull og ein av undersekretæranne hans då eg var i Amerika sist i oktober i fjor. Det som dei sa til meg, gav ikkje svært store voner. For det fyrste heldt dei fram på nytt at Sambandstatane vilde ikkje vera med på ein sterkt avgrensa avtale; dei vilde ha upp spørsmålet um tollen på alle dei varone som det eine av landa var hovudleverandør for til det andre. Og for det andre vilde dei ikkje lova so mykje som 50 pst. nedslag i avgiftene på kvalolja; dei vilde ikkje lova meir enn at kvalolja skulde bli jamstelt med andre oljer som ho tevla med. Men dei baud seg til å gå med i fyrehands- dryftingar um alle toll-spørsmåla fyrr offisielle forhandlingar vart tillyst, so ein kunde sjå um det fanst noko grunnlag for slike forhandlingar.

Eg gav melding om dette til Utanrikskomiteen etter eg kom heim i november, og der var det sume som vara imot slike fyrehandsdryftingar, for dei var redd at vi dermed skulde koma til å binda oss. Eg har likevel til slutt late sendemannen i Washington gå inn i slike dryftingar, so vi kunde få vita nøggjare kva det var Amerika vilde krevja av oss. Men det vi har fått vita, er i grunnen ikkje stort meir enn det vi visste fyrr. Det einaste er at umbodsmannen for den amerikanske regjeringa har sagt at sidan det er jordbruksinteresser i Amerika som har drive fram den store avgifta på kvalolje, so torer ikkje den amerikanske regjeringa gå med på nedslag i ho, minder Noreg gjev ein viss lette for amerikanske jordbruksvaror.

På den andre sida har eg havt ei mengd med dryftingar med norske næringsrepresentantar og med dei andre departementa um kva det var vi kunde tilby Sambandstatane i ein toll-avtale. Men det har synt seg at ingen har kunna finna anna enn ei rekke med tollbindingar for varor som vi alt har bunde tollen for i avtalar med andre land. Det er ingen tvil um at det amerikanane serskilt vil ha, det er nedslag i frukt-tollen. No har vi, som eg alt har nemnt, slege ned tollen for ymse fruktslag, - pæror, druvor, fersknar, aprikosar o.fl., - etter tinging med andre land, serskilt då for den tida som ikkje norsk frukt er på marknaden. Men Amerika er fyrst og fremst interessert i epletollen, og den har vi sagt at det er uråd å slå ned. Ingen kan nekta for at epletollen i Noreg er uvanleg høg; han svarar til umlag 100 pst. av epleprisen. Og det er ikkje berre Sambandstatane i Amerika som gjerne vil ha epletollen vår nedsett; vi har fått ynskemål um det ifrå New Zealand, og Sør-Afrika har same ynsket. Det er ingen tvil um at på båe desse kantane vilde utførsla vår tena på at vi sette ned epletollen. Både for New Zealand og for Sør-Afrika vilde det no visst vera godt nok um vi gjorde dette for dei månadene som er utanfor den norske fruktseasonen. Men Amerika er interessert i å få sjølve sesong-tollen nedsett, og her står sterke norske interesser imot. Eg vil likevel minna um det som eg slo på her i stad, at

ein kanskje kunde få ein skipnad slik at det vart ein serskild lågtoll for Nord-Noreg. Eg trur at når folk der nord får meir vane med å eta frukt, serleg eple, so skal det i lengda bli til vinning for sjølve den norske fruktavlen, - plent som det gjekk den gongen vi fekk frukt-tollen nedsett i 1892. Men eg skynar godt at det er praktiske vanskar med slik ein skipnad, so eg nemner dette berre til mogleg ettertanke. I tilhøvet til Amerika har eg no tenkt å gjera ein siste freistnad på å nå fram til ein toll- avtale med berre toll-bindingar på norsk side. Men går ikkje dette, so er det klårt at Amerika er stengt for den norske kvalolja. Alle veit at kvaloljeprisen har gått svært ned att i det siste; han står no på £ 12-13. Og då hjelper det no lite med eit avgiftnedslag på 50 pst. eller kanskje mindre. Det verste er likevel at på den måten blir det større og større fåre for at Amerika sjølv går inn i kvalfangsten, so den norske kvalfangsten blir trengd tilbake. Det er store interesser som her står på spel, og for min part vil eg freista alle rådgjerder eg kan finna til å berga dei. Men til sjuande og sist er det Stortinget som har avgjersla.

Um De no, herr president, vil tenkja tilbake på alle dei einskilde fakta som eg no her i dag har freista greia ut for Stortinget, so trur eg De må sanna at det er ein hard strid Utanriksdepartementet må føra for nærings-interessene våre, både heimeproduksjonen og utførsla, - ein strid på mange frontar. Og eg vil i denne samanhengen ikkje lata vera å nemna for ei hjelp det har vore at Stortinget for tri år sidan gjekk med å setja upp eit serskilt traktatkontor i departementet; det gav handelspolitikken vår sterkare stødnad enn han fyrr kunde ha. Denne handelspolitikken er på mange kantar ein forsvarsstrid, det trur eg utgreiinga mi i dag meir enn nok ber bod um. Men eg vonar at Stortinget dessutan må få ein tanke um at det er ei fast line i denne politikken. Han kan ikkje vera eins på alle frontar, han må lempa seg etter politikken i dei andre landa vi har med å gjera. Men allstad syner det seg at det vilde vera til tap og skade for landet vårt um ikkje staten heldt si sterke hand over handelen vår. Eg har freista so godt som råd har vore, å leva etter det programmet som eg ein gong sette upp her i Stortinget: rasjonelt varebyte. Det er det eg har vilja hjelpa fram. Det hender dess verre ikkje so få gonger at ulike norske nærings- interesser kjem i strid med einannan, eller at dei ikkje ser den djupe samanhengen som er millom dei. Det blir statsmaktene som får freista semja dei, og då må det bli dei nasjonale livs-interessene som skal råda.

Hr. Magnus Nilssen hadde her inntatt presidentplassen.

Hambro: Jeg er sikker på at alle Stortingets medlemmer med den aller største interesse har påhørt utenriksministerens redegjørelse, og jeg går ut fra at denne redegjørelse efter vanlig tradisjon fra de siste år vil bli trykt og omdelt til Stortingets medlemmer, så de får anledning til å studere i det enkelte hele den fylde av faktiske opplysninger som utenriksministeren har lagt frem for oss, og som så dypt griper inn i alle våre nærings-interessers utvikling. Jeg går også ut fra at denne redegjørelse som vanlig blir oversendt til utenriks- og konstitusjonskomiteen, og kan da tenke mig at man

eventuelt får en debatt om disse forhold, samtidig med at komiteen avgir sin redegjørelse om de hemmelige traktater og om de åpne traktatsaker fra foregående år. Det var alene noen enkelte almindelige betraktninger jeg her vilde få lov til å gjøre, og et par enkelte tillegsspørsmål jeg gjerne vilde stille til utenriksministeren.

Jeg har undertiden en følelse av at det muligens vilde være en vinning, om vi under enkelte av de forhandlinger om traktater og annet som føres, i større utstrekning hadde anledning til å benytte oss av faste legasjoner og ikke alene av en "flying squad" fra Utenriksdepartementet. Jeg tror at det er en vinning at vi får opprettet de nye legasjoner som er foreslått i år, og som utenrikskomiteen også enstemmig gir sin tilslutning til. Men det lar sig neppe bestride, at under forhandlinger med fremmede makter har det formelle og etikettemessige en viss betydning; og jeg tror at man av og til gjør våre dyktige utsendinger unødige vanskeligheter ved ikke å utstyre våre representanter rent etikettemessig på den samme måte som man ofte blir det fra utlandet av. Jeg tror ikke, med all skyldig respekt for personene, at det jevnt over er tilfredsstillende at en mann som alene har byråchefs rang her, selvstendig fører forhandlinger med de fremmede land, men at det er nødvendig her å finne andre metoder og veier. Jeg har også et inntrykk av at det av og til vilde være en vinning om de folk som representerer Utenriksdepartementet under forhandlinger, var utstyrt med en større porsjon av den mistenksomhet som man muligens får en bedre skolegang i gjennom det politiske liv enn man får gjennom det departementale. Dette er ikke ment som en nedsettende uttalelse om det parlamentariske liv og en smigrende uttalelse om det departementale, men det er ment som en konstatering av en viss gruppe av kjensgjerninger. Og når jeg nevner dette forhold, er det fordi jeg her for lukkede dører har villet fremkomme med enkelte bemerkninger i forbindelse med de siste forhandlinger med Finnland, som jeg ikke vel kunde fremkomme med for åpne dører.

Når vi tenker tilbake på den handelsavtale som blev inngått i 1931, så føler vi alle, som vi følte det da saken var under behandling i Stortinget, en beklagelse over den mangel på redaksjonell forsiktighet som blev vist fra norsk side, da tilleggsprotokollen blev satt op, en mangel på redaksjonell betenksomhet og forsiktighet, som har fått meget skjebnesvangre følger. Og denne mangel på tilstrekkelig mistenksom kritikk og selvkritikk er i virkeligheten også blitt understreket ved de senere begivenheter. Jeg minner om det, fordi jeg tror det vilde være riktig i et tilfelle som dette, at alle våre utenrikske tjenestemenn gjennom en skrivelse fra Utenriksdepartementet av den art som utenriksministeren finner naturlig, blev gjort opmerksom på et forhold av den art. I den berømte tilleggsprotokoll heter det i punkt 2:

"Norge tilstår med hensyn til grensehandelen mellem Petsamoområdet, Enari, Utsjoki og Enontekis sogne på den ene side og de dertil tilgrensende norske fylker på den annen side, lignende lettelser som Norge har tilstått Sverige."

Det stod ikke det som var meningen: og de dertil grensende deler av norske fylker, skjønt det var helt klart efter avtalens tekst og også efter henvisningen til avtalen med Sverige, at det var dette som var meningen. Det blev ytterligere understreket i det siste ledd i dette punkt 2, hvor det heter:

"Disse bestemmelser skal med hensyn til grensehandelen anvendes lempelig under hensyntagen til de særegne bosetningsforhold."

Til tross for at de punkter i tolltariffen som det er henvist til forsåvidt gjelder grensehandelen med Sverige, meget sterkt i virkeligheten understreker det som skulde være det logiske innhold, har man i Norge efter hvert funnet sig i å akseptere den finske fortolkning, som både var meget svakt logisk begrunnet og i strid, hadde jeg nær sagt, med lov og ærbarhet. I de punkter i tolltariffen som handler om grenseavtalen med Sverige, er det uttrykkelig og klart uttalt, at undtagelsene gjelder selvfølgelig ikke for varer, som sendes over Norge til Sverige og så sendes tilbake. Men i den St.prp. nr. 8 som blev forelagt Stortinget om godkjennelse av tilleggsavtalen, der har ikke alene Utenriksdepartementet uten videre godkjent en finsk fortolkning som vi ikke hadde nogen som helst grunn til og efter min mening heller ikke adgang til å godkjenne, men de har ytterligere trukket oss et skritt nedover. Det heter i denne protokoll:

"De gamle bestemmelser i avsnitt 1, punkt 2, første ledd i tilleggsprotokollen til handelstraktaten av 1930 medførte at tollfriheten kom til å omfatte alle innvånere i Finnmark og Nordland fylker, og de norske myndigheter blev derved avskåret fra å innskrenke tollfriheten til kun å gjelde de egentlige grenseboere."

Dette er en finsk påstand som jeg finner det overordentlig beklagelig at Utenriksdepartementet ikke alene godkjenner, men utdyper i et dokument som er forelagt Stortinget til ratifikasjon. Jeg måtte gjøre oppmerksom på videre den geografiske feil, at de tilgrensende fylker ikke er Finnmark og Nordland fylker, men Finnmark og Troms fylker. Og det er jo ikke en vanlig trykkfeil. Når man vet hvor mange ganger teksten til en slik proposisjon gjennomgås, synes jeg det er overordentlig beklagelig, at en alvorlig inkurie av denne art kan komme inn i et trykt dokument. Det tyder ikke på den aktsomhet hos de underordnede instanser i Utenriksdepartementet som burde ha vært til stede.

Videre nevner jeg, fordi det vakte en viss oppmerksomhet i komiteen dengang, og vi var enige om at det burde nevnes til undgåelse av lignende ting for fremtiden, at i protokollen fra de finsk-norske forhandlinger heter det fra norsk side under de første møter, at vi "vilde ikke legge skjul på, at en ordning

nu måtte til for nær sagt enhver pris." Når det er utgangspunktet for en forhandling, at den ene part, som sikkert ikke bare er dyktige teknikere, men også overordentlig gode mennesker, begynner med å si at for nær sagt enhver pris måtte man ha noget, er det klart at den pris blir dyrere enn den burde bli under andre forhold. Og det er ikke bare den enkelte gang, men det er ikke så sjelden, når vi i utenriks- og konstitusjonskomiteen har gjennomgått alle dokumenter, at vi stusser ved en mangel på forsiktighet fra norske forhandleres side, som ved visse leiligheter kan komme til å koste våre næringsinteresser ikke helt ubetraktelige beløp. Jeg nevner dette ikke for å komme først og fremst med en kritikk over den enkelte forhandler eller over det enkelte tilfelle, men fordi jeg tror at det her er nødvendig å innskjerpe visse regler, og fordi jeg tror, at det av og til vilde være nyttig at der under forhandlinger om traktater muligens blev gitt mer plass også for det almindelige politiske syn enn for det rent tekniske, traktatmessige, departementale. Jeg tror at den ærede utenriksminister meget langt vil være enig med mig, når jeg sier, at alle begivenheter i europeisk utenrikspolitikk i de senere år synes å peke i retning av at den diplomatiske trening alene ikke er fyldestgjørende helt ut under tidens uhyre vanskelige forhold, hvor det ikke bare er kunnen og innsikt og formell dyktighet som spiller en rolle, men også i ganske sjelden utpreget grad den politiske mistenksomhet som vi ikke har vært nok begavet med. - Jeg har som jeg varslet, villet lette mitt hjerte ved å si disse ord, som jeg tror det er nødvendig å ha uttalt her.

Så vil jeg ha nevnt, for at det eventuelt kan komme under overveielse til vi har en diskusjon om selve de kjensgjerninger som er fremlagt for oss her, et spørsmål av adskillig interesse. Det er, om ikke de som er med i det samarbeide som er innledet mellom det vi har kalt de nasjonale selvbergingskomiteer - i Sverige kalles det utskott for økonomisk krigsberedskap, i Danmark har det igjen et litt annet navn, - om ikke de under sitt samarbeide, hvor det blir fremdratt så overordentlig mange betydningsfulle kjensgjerninger som kanskje ikke alltid har vært tilstrekkelig påaktet, kunde få et mandat til, under samråd med sine lands handels- og eventuelt også forsvars- og utenriksdepartementer, å studere også en naturlig utvidelse av varebyttet mellom de nordiske land på punkter hvor vi hensiktsmessig og til betryggelse for oss selv kunde gjøre oss mer uavhengig av utlandet. Jeg tror, at det arbeide man fra norsk side og fra de andre nordiske lands side i disse år har drevet både med nabolandsnevnder i fellesdrøftelser og med selvhjelpskomiteer i samarbeide og i fellesdrøftelser, det peker fremover mot noget meget viktig, som kunde tjene som mønster også for andre land. I utenriksministerens rettesnor for sin egen politikk, rasjonelt vareutbytte, vil nettop slike studier kunne føre fremover og utvide rammen.

Så vil jeg gjerne komme med 2 enkelte spørsmål til utenriksministeren. Vi hørte med stor interesse på alt hvad han anførte om drøftelsene med Amerika og det ikke meget tilfredsstillende resultat disse drøftelser har ført til, fordi man fra amerikansk side ikke har vært meget imøtekommende. Jeg

vil i en viss forbindelse med det spørre den ærede utenriksminister om det foreligger noget som nu kan meddeles Stortinget om Hannevig-sakens videre gang og forløp. Jeg tror opriktig talt at det vilde være en stor vinning for alle våre fortsatte drøftelser med Amerika å få bragt denne sak og de friksjonsmomenter den inneholder, som i ikke liten grad har irritert i Amerika, endelig ut av verden, og ikke ha den svevende til stadighet som en mørk skygge på de norsk-amerikanske drøftelsers himmel.

Videre har jeg et enkelt spørsmål å stille angående vår handelsforbindelse med Spania. I det foredrag som blev holdt i januar, som den ærede utenriksminister henviste til, berørte han også spørsmålet om det opportune i å få en norsk regjeringsagent i den ene eller den annen form til å undersøke mulighetene for en eksport til Franco-Spania. Jeg tror at nu samtlige våre konkurrenter på fiskemarkedet har etablert en slik ordning, også Danmark for Færøy-fisken, likesom andre land har gjort det før. Dengang uttalte utenriksministeren alene, da jeg gav uttrykk for en tilfredshet med hans ord, at jeg hadde gledet mig for tidlig, det var alene en tanke som var under overveielse, og der var ingen definitive skritt truffet. Jeg tror det vil interessere oss alle å høre om disse overveielser nu er skredet lengere frem, og om der er nogen utsikt til at vi kan bringe vår klippfiskeeksport til vårt gamle største marked lengere op enn den har vært i de siste år.

Ellers fikk vi jo som helhet nettop det inntrykk, som formodentlig også utenriksministeren vilde gi oss, at forholdene er meget vanskelige, og at det er et veldig arbeidspress som påhviler Utenriksdepartementet og alle våre utenrikske tjenestemenn i departementet og utenfor departementet. Jeg tror også vi fikk et inntrykk av at de forskjellige clearingavtaler som har vært truffet, innebærer en viss risiko for de fastfrosne norske kreditter. Enkelte av de land hvor vi har penger til gode, har meget vanskelige økonomiske forhold og - det må vel være tillatt å si - har ikke gjennomgående ord for å være særdeles villige eller særdeles gode betalere. Jeg tenker i første rekke på de penger som er fastfrosset i Grekenland, hvor de økonomiske forhold for tiden er overmåte vanskelige, og også på visse av de andre kreditter vi har fastfrosset. Jeg har mine tvil om at vi nogensinne får tilbake de gode norske penger som er gitt ut, uten betraktelige reduksjoner. Jeg tror at alle vilkårene for de forskjellige clearingavtaler bør overveies overordentlig nøie under hensyntagen til det enkelte lands økonomiske mentalitet og det enkelte lands formodede villighet til å betale. Der er jo en bølge av uvilje mot å betale over en stor del av verden idag, og vi lider under den, mens vi på vår side alltid har hatt ord for å være gode betalere. Jeg tror at alle de vanskeligheter vi har fått et lite innblikk i her, fremdeles og i meget høi og muligens stigende grad kommer til å beskjeftige statsmaktens oppmerksomhet.

Jeg hørte med interesse utenriksministeren nevne Van Zeelands misjon og Van Zeelands redegjørelse. Jeg tror det vilde være en vinning om Stortingets medlemmer i så stor utstrekning som mulig fikk en naturlig adgang til å gjøre sig bekjent med og studere dokumenter som Van Zeelands rapport og

visse andre. Selve forholdene driver oss naturnødvendig idag til en mere og mere intim kontakt med de mindre stater, d.v.s. i første rekke de alliansefrie stater, og gir oss et naturlig ønske om å utbygge vårt samarbeide med dem og også vårt varebytte med dem sterkest mulig. Jeg tror at vi alle vet å vurdere at utenriksministeren her har en bestemt opfatning, som faller i tråd med hvad jeg her har uttalt, og at han energisk forfølger den. Jeg er sikker på at vi alle er villig til å yde vår medvirkning til at dette må kunne gjøres så effektivt som mulig, og jeg tror at både Handelsdepartementet og Utenriksdepartementet vil gjøre vel i, som utenriksministeren har gjort det idag, å holde Stortinget mest mulig orientert om det som virkelig skjer, og styrke sine og sine underhandlers hender ved å ha Stortinget bak sig, så våre underhandlere på det givne tidspunkt kan optre likefrem med det, om ikke maktmiddel, så i hvert fall motstandsmiddel det er å si at vi vet at vi ikke vil få vårt storting med på dette, våre hender er bundet, der er de og de ting vi ikke kan drøfte - selv om både greske og finske forhandlere søker å drive dem lengst mulig.

Lykke: Jeg bad om ordet nærmest i anledning av et spørsmål som berører det den ærede utenriksminister nevnte angående forholdet til Danmark, de forhandlinger som har vært ført med Danmark og den gjensidige handel mellom Norge og Danmark. Vi har i Stortinget vedtatt en bevilgning som jamen santen ikke er ubetydelig, vi har vedtatt å bevilge 450 000 kroner årlig til Kristiansand - Hirtshalsruten til Christiansand Dampskibsselskab. Nu skulde man jo ha trodd, efterat både departementet og komiteen sier at det er meget ønskelig at den båt som dette selskap skal sette inn blir bygget i Norge, at dette selskap vilde ha følt sig bundet av det, og at det også skulde ha bestilt båten i Norge. Her sier komiteen - dessverre, sier jeg nu, man skulde simpelthen satt det som en forutsetning:

"Komiteen finner, slik som det hele nu ligger an, å kunne slutte sig til departementet, men vil særlig fremholde ønskeligheten av at det nye skib bygges ved norsk verksted."

Da dette ønske kom frem, hadde selskapet allerede forhandlet med Aalborg verksted, men da det så fikk beskjed om dette og også representanter fra stedet henvendte sig til selskapet og sa at dette måtte dere ta hensyn til, gjenoptok det forhandlinger med de to norske verksteder som lå nærmest, de blev innkalt til konferanser. Det var en ubetydelighet som stod mellom i pris. Begge de kommuner hvor disse verksteder lå, var visst villige til å være med, så prisen kunde bli rimelig. Det som det stod om, var en måneds frist med leveringen, tror jeg. Jeg tillot mig å spørre en av herrene i Handelsdepartementets kommunikasjonsavdeling hvorfor det var så påkrevd at denne båt skulde være ferdig akkurat til den tid. Jo, blev det sagt, hvis denne rute i det hele tatt skal kunne eksistere, må den komme i gang sommeren 1939 i tilknytning til

Sørlandsbanen til Kristiansand. Det er altså det avgjørende i dette spørsmål. Hvor det står to norske verksteder ferdige til å bygge, henvender dette selskap sig først og fremst til et dansk verksted. Når jeg nevner dette for lukkede dører, er det fordi jeg mener at vårt forhold til Danmark er slik idag, at det ikke er nogen grunn for oss til å kjøpe skib derfra, når vi har norske anbydere. Hadde jeg visst at dette skulde gått slik, hadde jeg aldri stemt for denne bevilgning uten på betingelse av at skibet blev kjøpt i Norge.

Så var det et annet spørsmål. Jeg hadde den ære å delta i den utvidede utenrikskomite da utenriksministeren forela oss disse spørsmål som gjelder de Forente Stater. Det var bl.a. spørsmålet om nedsettelse av tollene på hvalolje. Jeg var den gang av dem som var meget skeptisk overfor i det hele tatt å opta forhandlinger med Amerika, sådan som saken lå an efter utenriksministerens egen redegjørelse, og jeg tror opriktig talt at her kommer vi til å kjøpe gull for dyrt, hvis vi skal gå inn for en almindelig forhandling om en binding av tollsatsen. Man vet hvor Amerika er mest interessert, man vet at det gjelder satsen som for Norge vil genere meget sterkt, så jeg vil gjenta min advarsel fra den gang: La oss ikke komme for langt ut i forhandlinger om den hvaloljen! Vi er jo ikke alene om å produsere hvalolje, dessverre. Dette er en av de vanskeligheter for hvalfangsten som denne tollsats i Amerika har skapt, men vi har jo dessverre idag mange andre.

Så var det et lite spørsmål som utenriksministeren var inne på, nemlig avtalen med Liberia. Jeg håper at den foregår så hemmelighetsfullt og så diskresjonært som mulig, for Holland har store interesser der. Det er en ganske anderledes stor eksportør av en tilsvarende kvalitet kaffe enn Vest- Afrika. Jeg er imidlertid ganske sikker på at vedkommende som steller med disse saker, er fullt opmerksom på det.

Så vil jeg i anledning av president Hambros uttalelser få lov til å si nogen ord. Han sluttet meget pent med å si at man efter utenriksministerens redegjørelse var fullt opmerksom på de mange vanskeligheter som man idag arbeider under både når det gjelder Utenriksdepartementet her hjemme, våre utenriksrepresentanter ute og Handelsdepartementet i den utstrekning det kommer i frågan her. Men nu trodde jeg virkelig vi skulde vært ferdig med nautkjøttet i Stortinget. Når hr. Hambro tar op hele den sak, og, skjønt han inderlig godt vet at 1930-års avtalen var en for oss meget uheldig avtale, nu begynner å kritisere også dem som har forhandlet denne gang, og blandt annet citerer fra en hemmelig rapport som er kommet inn til komiteen, så vil jeg si: Jeg respekterer president Hambro i den stilling han står; men jeg vil inderlig be ham om, at han, når han er formann i Stortingets utenriks- og konstitusjonskomite i en tid hvor det gjelder samarbeid mellem Stortinget og utenriksetaten, under følelsen av det ansvar hans stilling gir ham, før han tar disse ting frem, overveier om han ikke burde forlange innkalt i utenrikskomiteen utenriksministeren eller de tjenestemenn som man måtte bli enig med utenriksministeren om, således at disse ting kunde opklares i komiteen før de trekkes frem for det samlede storting. Hvis det så viser sig at en kritikk er absolutt begrunnet og beføiet, vel, så bør den komme frem i Stortinget. Det er ikke

for å undskylde nogen at jeg tok ordet nu, det var bare for å minne president Hambro om at hans stilling legger på ham et stort ansvar. Han kan ødelegge meget hvis han uttaler sig uforsiktig, men han kan også hjelpe meget. Det er nettop på grunn av den arbitrære stilling han kan innta, at jeg sier han har et stort ansvar, og jeg tviler ikke på at han er dette ansvar voksen.

Colbjørnsen: Gjennem utenriksministerens redegjørelse fikk vi alle sammen et sterkt inntrykk av den hårde strid, den forsvarsstrid, som han sa, som har vært ført av Utenriksdepartementet og vår utenriksstjeneste, for norske interesser - både for eksportinteressene og for de hjemlige næringer, hjemmemarkedsproduksjonen. Vi fikk også et inntrykk av den nøkternhet som nu preger dette arbeid, og den efter min mening meget sunde og mer moderne innstilling som man har hatt i den seneste tid, sammenlignet med hvad man delvis har hatt i tidligere år. De som er til stede her i dag, og som var til stede ifjor da vi behandlet utenriksministerens redegjørelse, vil kanskje erindre at jeg dengang uttalte mig litt skeptisk om adskillig av det som tidligere har vært grunnlaget for vår utenrikshandelspolitikk. Det gleder mig nu efter utenriksministerens redegjørelse å kunne konstatere at det mer går i retning av at man bruker de metoder, den taktikk og de hjelpemidler som jeg mener det er nødvendig å bruke i den tid vi nu er inne i.

Det som har vært den store svakhet ved den norske utenrikshandelspolitikk gjennom mange år, er at vi gang på gang har møtt frem til forhandlinger uten at våre forhandlere har hatt ordentlige forhandlingsvåben. Så meget har jeg selv deltatt i handelsforhandlinger at jeg vet at hvis man ikke har forhandlingsvåben å møte frem med, er det temmelig håpløst å forhandle. Jeg for min del vilde ikke engang være villig til å føre forhandlinger hvis jeg ikke visste at jeg hadde noget i bakhånden som kunde fremtvinge en avgjørelse eller en utvikling i den ønskede retning, dersom forhandlingene gjorde det nødvendig. Det gleder mig at man nu er kommet lengere i retning av å gi forhandlerne forhandlingsvåben. Efter utenriksministerens redegjørelse for forhandlingene med Danmark har det der vært opnådd i ethvert fall litt mer enn tidligere. Det er et lite skritt i riktig retning, og vi får håpe at vi kommer meget lenger under senere forhandlinger. Men når det var mulig, skyldtes det naturligvis den ting at Regjeringen hadde forsynt forhandlerne med det riktige forhandlingsvåben, nemlig den provisoriske anordning om utvidelse av betalingsutjevningsloven, med adgang til å innføre tvangsclearing med Danmark. - Jeg har vært inne på dette engang tidligere i et hemmelig stortingsmøte. Det gleder mig derfor spesielt at det blev gjort; det var akkurat det som skulde til, og det viser at hvis vi går videre i den retning og gir våre forhandlere en støtte i ryggen, hvis vi gir dem våben å bruke, da kommer man til visse resultater. Men hvis forhandlerne fra den annen side vet at vi ikke har sådanne våben, er det lett for dem å være overlegne og kanskje også bluffe sig frem til forskjellige resultater, som ikke burde ha vært opnådd.

Som jeg sa, har man gjort et fremskritt i forholdet til Danmark, selv om det ikke tallmessig sett er så stort, og jeg vil håpe man kan komme videre frem. Det er ganske urimelig som det har vært i de senere år. Hr. Lykke var inne på en annen side av saken som ikke egentlig berører dette, men det var et uttrykk for det samme, - at etter gammel praksis skal det likesom være etablert det forhold at vi i Norge absolutt skal kjøpe dobbelt så meget fra Danmark som Danmark kjøper fra oss; hvis vi ikke gjør det, er de fornærmet. Det måtte kunne greie sig med at vi kjøpte halvannen gang så meget av danskene som de kjøper av oss. Jeg tror man der har passert et vendepunkt, og at man kan komme over i et mer avbalansert forhold ettersom forhandlingene nu føres videre fra år til år. Jeg vil, når det gjelder Danmark, spesielt nevne regulering av skibsimpporten. Det gledet mig meget å høre at Regjeringen har tatt op spørsmålet om hvorvidt det også der kan gjøres noget for at vi kan stå sterkere under forhandlingene; men såvidt jeg forstod utenriksministeren, var en skibsimpportregulering foreløbig opgitt. Man kunde naturligvis også vanskelig gjøre det overfor Danmark uten å gjøre det overfor andre land.

Jeg håper det spørsmål kommer op igjen i en eller annen form, - vi må gjøre noget på dette felt. Jeg vil minne om at et mindretall i Statens tiltakskommisjon, det var Konrad Nordahl og jeg, i innstillingen om en landsplan for skibsbyggingen spesielt var inne på dette. Vi hevdet nødvendigheten av en regulering av skibsimpporten ved et importforbud med lisenssystem og med Statens skibsbyggingsnevnd eller Norges skibsbyggingsnevnd som skulde gi disse lisenser, en nevnd hvor både arbeiderne, de innenlandske verksteder og rederne skulde være representert likesom også staten. Jeg tror ikke det bør opgis; vi bør forsøke å gå videre frem der. Det er helt nødvendig også for å få skikk på den innenlandske skibsbygging. Det spørsmål er jo, som alle vet, dessverre fremdeles uløst - tross alt vi har beskjeftiget oss med denne sak i de siste 2-3 år. Som et alternativ vil jeg nevne at Regjeringen bør ta op til overveielse spørsmålet om å innføre en mindre avgift på importen av skib, f.eks. på 5 pct. Det spiller ikke nogen nevneverdig rolle for rederne, enten de får båtene 5 pct. dyrere eller billigere; disse 5 pct. ligger innenfor de almindelige variasjoner, som i de senere år har vært nokså store. På den måte kunde man få inn et visst beløp. Efter fjorårets import skulde det bli hele 7 1/2 mill. kroner; det var omtrent 150 millioner kroner det blev importert skib for ifjor. Under mer normal import skulde det beløp man kunde få inn, bli en 3-4-5 millioner kroner, som kunde anvendes til fremme av innenlandsk skibsbyggingsindustri i forskjellige former. Jeg nevner dette som et alternativ som jeg synes vi nu bør ta op til drøftelse i forbindelse med den store opgave å få mer skikk på vår innenlandske skibsbygging og få regulert den kolossale import av utenlands produserte skib.

Som en annen vanskelighet ved vår handelspolitikk i de senere år, kanskje helt frem til den siste tid, har vi hatt det, som jeg også var inne på ifjor, at vi har tatt litt for bokstavelig alle disse erklæringer fra hollandsk side, fra belgisk side o.s.v. om at nu vil man ha friere samhandel, nu

skal der gjøres så meget - tollsatsene skal ned o.s.v. Vi ser jo ganske tydelig, og det fremgikk også klart av utenriksministerens redegjørelse, at dette er i det vesentlige bare munnsvær, det sies for å kaste oss blår i øinene, for i praksis blir det oftest ganske anderledes. F.eks. denne erklæring ifjor av statsminister Colijn i Holland, og all jubalonen i den norske presse i den forbindelse! Alt sammen viste sig jo bare å være at Holland ønsket å fremme en del av sine spesielle interesser, og at det i virkeligheten ikke var villig til å gjøre motydelse. Det var et ledd i Hollands egen nasjonalpolitikk og ikke noget mer. Det håper jeg vi nu har lært, og jeg håper den norske presse også har lært å la være å brodere ut det som kommer på den måte, og som har sin naturlige forklaring i handelspolitiske fremstøt i vedkommende land, ikke først og fremst i felles interesse, men i egen interesse. Det tror jeg vi kan slå fast.

Også en del av de andre ting som utenriksministeren nevnte peker i samme retning, bl.a. når det gjelder Amerika. Der kan det være at det har vært noget mer alvorlig ment med disse Cordell Hulls erklæringer og den fullmakt som man der har, men når vi kommer til "the hard facts" og skal forhandle om det som interesserer oss, f.eks. hvaloljetollen, står vi bom stille, det er ingenting å gjøre; så vi skal venne oss til å se på det med skeptisismens skjerpede blikk.

Når det gjelder disse fortsatte Oslo-forhandlinger og Haag-arrangementet ifjor, mener jeg at også det bør stemme oss til nøkternhet, det peker i samme lei. Vi må huske at utgangsgrunnlaget for oss og de andre land er jo så høist forskjellig. Det fundamentale er etter min mening at vi ikke benyttet årene fra 1931 og utover til å gå til en sterk økning av vår innenlandske beskyttelse, og som følge derav er vi helt handicapped nu når spørsmålet gjelder tollnedsettelse. Det var under disse fortsatte Haag-forhandlinger tale om tollnedsettelse etter procentreduksjons-prinsippet, at man skulde nedsette de tollsatser man hadde nu, med samme procent. Dette er vel og bra for de land som har benyttet anledningen til å sette op sine tollsatser på forhånd, som man har gjort i så mange andre land, som f.eks. har satt op tollsatsene til det 3-dobbelte, øket dem fra 100 til 300 pct. Da kan man si med en flott gestus: Vi setter tollsatsene ned til halvparten. Halvparten av 300 pct. er 150 pct.; det er enda 50 pct. mer enn tidligere. Vi måtte ha gjort det på samme måte hvis vi ønsket å være med i det spill: først benytte anledningen til å sette op tollsatsene med 50-100 pct. og også gjennomføre en hel rekke importkvoter og kontingenteringsbestemmelser hvor vi ikke har det nu. Hadde vi gjort det på forhånd, kunde vi vært med på reduksjoner, uten at det gikk ut over våre hjemlige interesser. Men fordi dette utgangsgrunnlag er så fundamentalt forskjellig, er det så stor fare for oss ved dette. Derfor gleder det mig at det i virkeligheten ikke kom noget ut av det hele, - som utenriksminister Koht sa: det hadde praktisk talt ikke resultert i nogen ting. Det er etter min mening det beste som kan sies om de forhandlinger, at de har i hvert fall ikke gjort nogen skade for oss i Norge, og det er sannelig en god ting. For et års tid tilbake fryktet jeg meget for at vi kunde ha fått ikke bare intet utbytte, men at vi hadde fått et ikke

ubetydelig negativt utbytte av de forhandlinger. Det undgikk vi iallfall, og jeg vil håpe at vi også kommer til å undgå det i fremtiden.

Videre gledet det mig å høre at utenriksministeren igjen understreket dette med det rasjonelle varebytte, det kan ikke lenger være den gamle ville frihandel, men en utvidet handel på et mer rasjonelt, et mer organisert grunnlag, altså et mer moderne grunnlag, hvor da naturnødvendig også gjensidighetsprinsippet måtte komme til sterkere anvendelse. Det fremgikk jo av utenriksministerens innlegg, og han kom tilbake til det gang på gang, at når det gjelder forhandlinger med andre land, da kreves der gjensidighet. Ja vel, det gjør det, og vi må gå med på kompensasjoner; men hvorfor skal ikke vi da også kunne kreve gjensidighet der hvor det er skjellig grunn for oss til å gjøre det? Som jeg har sagt tidligere, vi må se ganske alvorlig på forholdet til disse land, hvorfra vi importerer 2 eller 2 1/2 gang så meget som de importerer fra oss. Det er nødvendig for å få et mer rasjonelt varebytte i stand, og det er nødvendig for at vi også kan gi kompensasjon og utvide vår samhandel med andre land, - det er ikke så svært mange, men det er en del - som med skjellig grunn kan kreve større gjensidighet av oss. Derfor kommer vi ikke utenom gjensidighetsprinsippet. Man kan forsøke å redusere det in absurdum så meget man vil, men det trenger sig igjennem mer og mer. Det gleder mig at vi er kommet til erkjennelse av det, og at det går i den retning at kanskje også vi kan høste nogen fordel av praktiseringen av gjensidighetsprinsippet i noget større utstrekning.

Forholdet er jo, hvis vi ser litt mer nasjonaløkonomisk på det hele, at vi har utvilsomt en altfor stor import til Norge, både i normale år og særlig i spesielle år som ifjor. Det er meningsløst at vi skal importere for 450 millioner kroner mer enn vi eksporterer, og som følge derav ikke kunne klare å avbetale noget større på den store nettogjeld som vi har til utlandet. Vi burde nu se til å bli mer uavhengig av utlandet, både finansielt og nasjonaløkonomisk. Men det kan vi ikke bli så lenge vi har en så overdreven import som nu, til skade for det innenlandske produksjonsliv i ikke så få tilfelle, og til skade på den måte at det fortsatt holder oss i finansiell og nasjonaløkonomisk avhengighet av utlandet, der hvor vi kunde ha alle tekniske betingelser for å kunne opnå en større selvstendighet. Og spesielt i den depresjonsperiode som vi nu dessverre er gått inn i, får dette spørsmål en akutt skarphet. Vi får håpe, som jeg har sagt tidligere, at det blir en forholdsvis mild depresjon, men utviklingen i de siste måneder i norsk næringsliv, spesielt i norsk industri, er ikke lystelig. Ta f.eks. tekstilindustrien, ta vår skotøiindustri! Det blev arrangert et møte for et par dager siden av Tekstilarbeiderforbundet, hvor det blev fremlagt ganske dystre tall og opplysninger med hensyn til stillingen innen tekstilindustrien idag. Det skyldes overdreven import, en dumpingartet import i ganske stor utstrekning, og arbeidsledigheten tiltar, korttidsarbeidet tiltar. Overhodet er vi kommet inn i en meget vanskelig situasjon når det gjelder vår tekstilindustri, og der er tegn som tyder på at det går i samme retning også i andre industrier.

Vi må vie dette spørsmål om den altfor store import og den dumpingartede import større oppmerksomhet enn tidligere, og jeg vil henstille til overveielse for Regjeringen, om det ikke skulde være riktig at Regjeringen blir forsynt med større bemyndigelse enn nu til å skride inn mot dumpingartet import og også overdreven import, selv om den ikke kan kalles for dumpingartet import, når den skjer til fortrenghet for den innenlandske produksjon og skaper øket arbeidsledighet her i Norge. Jeg mener at det engelske system når det gjelder tollbeskyttelse, denne gamle form for beskyttelse, med en rådgivende tolltariffkommissjon som innstiller til Regjeringen, og at så Regjeringen gjennomfører de nødvendige tollendringer - tollforhøielse vil det som regel si - ved kongelig resolusjon, jeg mener det system meget alvorlig bør overveies for Norges vedkommende. Jeg vet det er forferdelig vanskelig når disse saker skal frem i Stortinget, og som regel blir det også slik at det går altfor sent. Det engelske system er et meget smidig system, et effektivt system, og jeg tror at det i høi grad er påkrevd her.

Jeg har nu i løpet av de siste par år sett fra min virksomhet i statens tiltakskommissjon hvordan arbeidsreisningen i den innenlandske industri gang på gang støter på den vanskelighet at vi ikke har tilstrekkelig beskyttelse. Vi har en rekke varer som det nu er for stor import av, og hvor der er store arbeidsmuligheter innenlands, men hvor vi ikke kan komme videre frem uten å øke beskyttelsen. Det hjelper ikke om man støtter innenlandske tiltak, hvis beskyttelsen ikke er der, og samtidig er det også ofte slik at hvis beskyttelsen først er der, behøves det ikke nogen statshjelp. Derfor er jeg kommet til å tillegge dette spørsmål om øket beskyttelse en meget betydelig vekt, og kan man nå frem til et smidigere system, mener jeg at meget er opnådd også rent handelspolitisk, idet dette engelske system med gjennomførelse av nødvendige ting ved kongelige resolusjoner i henhold til en bestemt fullmaktslov ikke vekker den oppmerksomhet og de stridigheter som når alt sammen skal passere gjennom parlamentet på den gamle måte.

Hr. Hambro var inne på spørsmålet om utvidet varebytte mellom de nordiske land, og han mente at de økonomiske selvhjelpsråd burde komme sterkere med, at det materiale som de skaffet frem, og den oversikt som de er i stand til å etablere på de forskjellige varefelter, burde utnyttes mer, også av de almindelige utenriks- og handelspolitiske instanser. Jeg er enig i det og tror det vilde være bra. Men her vil jeg igjen, så sterkt jeg kan, understreke dette forhold med det fundamentalt forskjellige utgangspunkt i de forskjellige land med hensyn til det kardinalspørsmål: selvbergingen. Sverige er ikke tilhenger av selvbergingen i den grad som vi, av den enkle grunn at Sverige allerede har gjennomført sin selvbergning. Når vi har gjennomført vår selvbergning, kan vi også innta det standpunkt som Sverige inntar idag, nemlig at det ikke legger så stor brett på det. Det er akkurat som med den svenske jernbanebygging. Sverige bygger ikke jernbaner av den gode grunn at de i Sverige er ferdige med sin jernbanebygging, og når vi er ferdige med vår jernbanebygging, vil heller ikke vi bygge flere jernbaner. Men vi har enda 10-15

år igjen før vi er ferdige med vår jernbanebygging. Akkurat slik er det også når det gjelder den industrielle utbygging, og jeg vil også legge til: den jordbruksmessige utvikling. Når vi er nogenlunde ferdige med våre selvbergingsbestrebelse, og er kommet frem til et slikt nivå som Sverige, kan også vi se anderledes på disse ting, men foreløbig må vi vokte oss vel for å treffe nogen avtale med Sverige, og enda mer med Danmark, som kan blokere de innenlandske selvbergingsbestrebelse og sette en bom for arbeidsreisningen både i industrien og i jordbruket her hjemme.

Jeg vil gjerne tilføie, at jeg mener det i praksis bare bør bli tale om et planøkonomisk samarbeid med Sverige. Jeg kan ikke se at det har nogen interesse å forsøke med Danmark, og det kan heller aldri lykkes, for Danmarks krav vil være å få øket jordbrukseksport til Norge, hvad vi naturligvis ikke i noget tilfelle kan gå inn på. Men med Sverige kan det gjøres adskillig i praksis. Jeg mener at vi gjerne kan fraskrive oss vår rett til å etablere industriell produksjon i Norge f.eks. av skrivemaskiner og regnemaskiner og kanskje kulelager og sådant, men vi må aldri fraskrive oss vår rett til å etablere vår egen selvstendige nasjonale jern- og stålindustri, og overhodet ikke stanse utviklingen på de felter hvor vi ligger tilbake, og heller ikke må vi fraskrive oss retten, eller gå med på noget som kan forskusle vår rett og plikt til å utvikle den norske planteavlsproduksjon, for å ta det område av jordbruket hvor vi har det største hull å fylle. Vi bør overhodet se dette arbeid, også dette forsøk på å få et mer planøkonomisk samarbeid med Sverige, ut fra vår hjemmemarkedsproduksjons synspunkt meget mer enn hittil, og ikke bare ut fra de nu bestående hjemmemarkedsindustriens synspunkt, men også fra de hjemmemarkedsindustriens og den jordbruksproduksjons synspunkt som vi ikke idag har i tilstrekkelig målestokk, men som det er vår oppgave å søke kraftig å utvikle i forbindelse med den arbeidsreisningspolitikk og selvbergingspolitikk som vi har drevet i de siste år så vel på industriens som på jordbrukets område her i Norge.

Sundby: Det er mange av oss som på et meget tidlig tidspunkt - til dels for mange år siden - har gjort gjeldende at det vilde gå denne vei med gjensidige handelsavtaler, og at det blev mer og mer nødvendig å bruke kampmidler og skaffe forsvarsmidler for å tilveiebringe den for oss ønskelige og nødvendige handelsforbindelse med andre land. I motsetning til de mer liberalistisk innstillede her i denne sal har vi hevdet at det ganske sikkert måtte komme til å gå den vei. Jeg er enig i svært mange av de synsmåter hr. Colbjørnsen gjorde gjeldende. Men når han omtalte dette som en mer moderne handelspolitikk, vil jeg si at jeg ikke gjerne vil se det slik at vi anser det ønskelig at det går den vei - kanskje heller ikke hr. Colbjørnsen nettop mente det slik - det er slett ikke ønskelig, og aller minst er det ønskelig sett fra et jordbrukssynspunkt. Vi jordbrukere har lett for å tape mer på det enn andre, et lite land har lett for å tape mer på den ordning enn de større land på denne handelspolitikk i motsetning til det gamle prinsipp med bestevilkårsklausul over det hele. Allikevel er der ikke noget å gjøre ved det, vi må ta tiden som den er, og

vi må tute med de ulver vi er sammen med. Derfor er jeg så hjertelig enig i hvad hr. Colbjørnsen gjorde gjeldende, at vi må bruke de forsvarsmidler vi har, og at vi må skape oss forsvarsmidler. Vi må heller ikke la gamle prinsipper eller kjepphester i retning av liberalisme stå i veien for at vi her gjør det nødvendige for vårt næringsliv, for vår handel og også for vår skibsfart. Oslo-konvensjonen var jo ment som et uttrykk for en liberalistisk synsmåte, for at man mer og mer skulde komme vekk fra disse gjensidige avtaler og alle disse innskrenkninger. Men jeg er også enig i hvad hr. Colbjørnsen sa, og hvad også utenriksministeren var inne på, at de andre Oslo-makter i stor utstrekning, efter at Osloavtalen var inngått, har satt langt større skranker for den mellempfolkelige handel, også i forhold til oss, enn vi har gjort, og langt større skranker enn der var før. Oslokonvensjonen tok jo oprinnelig vesentlig sikte på tollbeskyttelse, men nogen av Oslo-maktene - både Holland og Belgia - har gått til den sterke kontingentering, og Danmark har gått til den sterke valutakontroll med import og eksport, hvilket gjør at det er blitt meget, meget sterkere innskrenkning i disse land enn i vårt. I andre land har tollskrankene vært gjort adskillig høiere enn i vårt land. Jeg vil derfor også slutte mig til hr. Colbjørnsens uttalelse når han sa at vi må møte disse krav fra andre land om at vi skal sette ned forholdsvis, med at det kan vi ikke gjøre, for vi har ikke på forhånd de sterke stengsler som andre land har, og heller ikke de høie tollskranker som iallfall visse andre land har gjennomført for en del år siden. Det må erindres, hvad hr. Mowinckel sa efter at han hadde styrtet bonderegjeringen, at både den foregående regjering, bonderegjeringen, og den nuværende har bestrebt sig for å gjennomføre - og har også gjennomført - en større frihet i den mellempfolkelige handel enn de aller fleste andre land har, en så stor frihet som det har vært mulig å gjennomføre. Det har vært vår politikk. Derfor har vi mindre å gi efter på enn de andre. Jeg er enig i at man fremdeles skal søke å oprettholde en så stor frihet i den mellempfolkelige handel som mulig, men vi er nødt til å verge vårt næringslivs livsinteresser, som utenriksministeren sa.

Jeg vil gjerne sette fingeren på at det her ikke bare gjelder å få eksport, tilstrekkelig avsetning, men det gjelder også å verge våre priser, ikke alene de priser vi kan få ved eksporten, men det gjelder også - hvad jeg ikke synes utenriksministeren alltid har vært tilstrekkelig opmerksom på - å verge vårt innenlandske prisnivå, slik som praktisk talt alle andre land verger sitt prisnivå, også gjennom sine handelsavtaler. Jeg nevner det, for utenriksministeren var iallfall på ett område - i forbindelse med frukten - inne på en helt annen tankegang. Jeg vil også gjerne henstille at man ikke går vekk fra liberalismen på andre områder, når det gjelder andre næringer, men spesielt hylder liberalismen når det gjelder jordbrukets produksjon og maten, også frukten.

Redegjørelsen idag - som også den tidligere - gav oss et sterkt inntrykk av hvor store vanskelighetene er, og hvilket stort arbeid også Utenriksdepartementet har. Jeg vil gjerne gi uttrykk for min anerkjennelse overfor utenriksministeren for den aktivitet han viser, og for den iver han også legger for

dagen på disse områder, kanskje nokså sterkt i brudd med hans egentlige prinsipielle syn overfor liberalistiske anskuelser. Men jeg vil gjerne sette fingeren på at den veldig økede arbeidsoppgave som Utenriksdepartementet har nu, også er av en litt annen art enn den Utenriksdepartementet og utenriksetaten overveiende hadde før. Vi vet jo hvordan det da mer var både representasjon og forskjellige hensyn som ikke direkte gjaldt næringslivet, som var det overveiende - har jeg iallfall inntrykk av - i utenriksetatens arbeid, og sådan oppfattet etaten sin virksomhet og sin oppgave. Nu er det jo i aller sterkeste grad selve næringslivet, selve arbeidslivet, som er oppgaven, og som må være formålet for virksomheten. Det gjelder ikke bare utenriksetaten, det gjelder også utenriksministeren. Jeg er klar over at de fleste i denne etat er ikke ansatt og har ikke fått sin utdanning med sikte på dette å være næringslivets menn eller være helt kyndige på alle næringslivets områder. Jeg forutsetter at man ved fremtidige ansettelser og ved den fremtidige utdanning innen utenriksetaten tar langt større hensyn til dette enn før, fordi det er så langt mer nødvendig nu enn før, og jeg vil også da minne om den næring som det ligger nærmest for mig å vareta, landbruksnæringen. Vi har hatt debatter både i avisene og for øvrig om at det også innen utenriksetaten burde være anvendt flere landbrukskyndige enn før, og jeg vet at utenriksministeren har vært interessert for dette. Jeg håper det også blir handling av det og ikke bare interesse. Nu har jo samtlige partier i landbrukskomiteen gått sammen om å få en landbruksutsending igjen, og inntil man får styrket utenriksetaten mer med kyndighet på dette område - og for øvrig også etterat det eventuelt er skjedd - håper jeg, idet jeg håper at denne utsending nu blir av, at vedkommende blir anvendt i størst mulig utstrekning ved alle handelsavtaler hvor det i det hele tatt er spørsmål om jordbruksinteresser. Og det kan jo være spørsmål både om eksport og import som vedkommer landbruket. Både lisenser og tollnedsettelse har jo stadig vært fremme og har også vært omtalt i utredningen idag fra utenriksministeren.

Hr. Hambro var inne på det finske nautkjøtt, og hr. Lykke var indignert over det. Jeg skal ikke komme stort inn på det, men jeg håper det må være mig tillatt også å nevne det, som en av aktørene. Jeg vil da gjerne si at under debatten om den sak fikk kanskje utenriksministeren og andre inntrykk av at jeg var ensidig anklagende. Jeg talte bare om saken, og når det gjaldt saken, var jeg anklagende. Men det må ikke oppfattes derhen at jeg var anklagende i sin almindelighet, hverken overfor utenriksministeren personlig eller overfor arbeidet i sin almindelighet. Men i denne forbindelse og i forbindelse med at man nu har nevnt importen av flesk fra Danmark og kjøtt fra Argentina, vil jeg gjenta, hvad jeg nokså sterkt pointerte under den debatt, at når det nu engang er så at Regjeringen binder oss ved sine avtaler og så etterpå kommer og forlanger at Stortinget skal godkjenne avtalene, da må det sannelig kreves at man på forhånd forhandler om disse saker, ikke alene med Stortingets vedkommende, men kanskje først og fremst med de institusjoner som stiller med disse reguleringer Stortinget har vedtatt. Jeg vet ikke om det er gjort f.eks. når det gjelder

flesk fra Danmark, jeg er redd for at det ikke er gjort. Jeg mener det er grunn til å beklage og anklage i tilfelle det ikke er gjort. Jeg vil også gjerne gi min tilslutning til hvad hr. Colbjørnsen gav uttrykk for når det gjaldt tolltariffer, at man fikk opprettet næringsråd - hvad man så vil kalle dem - som kunde gi en helt sakkyndig uttalelse og utredning på forhånd, før bestemmelsene blev truffet, og før man eventuelt gikk til bindende forhandlinger og avtaler.

Utenriksministeren sa ganske riktig at det man måtte ha for øie her, det var å tjene landets livsinteresser. Det ligger da nokså naturlig til rette for mig å minne om at en livsinteresse er da vel også modernæringen, som beskjeftiger de fleste. Jeg har en følelse av at Utenriksdepartementet og dets folk har den opfatning at handel og skibsfart og industri det er livsinteresser, men jordbruket ligger i periferien av den virksomhet man der har iallfall, og at man er for tilbøielig til å glemme den livsinteresse - som nu alle land efter hvert anser som en livsinteresse - gjennom disse avtaler også å beskytte det nødvendige innenlandske prisnivå og derigjennem beskytte lønnsomheten i næringen og arbeidslivet i vedkommende næring. Vi kjenner til hvilken vekt Finnland la på det, fra den gang vi forrige gang diskuterte disse spørsmål. Nu har vi hørt hvilken vekt de i Amerika legger på det: Det nytter ikke å komme til Kongressen. Det nytter ikke - blev det sagt fra Finnland - å komme til Riksdagen uten å ha noget å by på det område. Jeg vil gjerne understreke hr. Hambros uttalelse, at Utenriksdepartementet og utenriksministeren bør være opmerksomme på at det heller ikke her nytter å komme med ting som undergraver de beslutninger og de bestemmelser vi har truffet om å holde en nogenlunde lønnsom produksjon og et nogenlunde rimelig arbeidsliv oppe også på dette område. Det aktuelle som var nevnt her, det var da en slik ting som flesk fra Danmark. Som sagt, jeg kan ikke uttale mig nærmere om det. Jeg vet ikke om det har vært forelagt for de interesserte, jeg har iallfall ikke hatt noget kjennskap til det. Men jeg vil minne om at Danmark driver nu ikke sin fleskeproduksjon på almindelig frihandelsbasis, til tross for at det er det eneste land som gjør det med sin produksjon på enkelte andre områder. Forresten - nu efter melkeordningen i sommer er det kanskje ikke noget område igjen hvor Danmark gjør det heller. Men det som særpreger Danmark som et av verdens største fleskeeksporterende land, det er at de driver sin produksjon - og kun kan drive den - i og med at England har en kontingentering som gjør at Danmark kan ha en langt høiere fleskepris enn den fri fleskepris på verdensmarkedet. Den er det praktisk talt ingen som har, men allikevel er der en fri fleskepris, en langt lavere pris enn den Danmark har og englenderne kjøper til. Og når Danmark til denne pris selger en del utover dette det eksporterer til England, må det betraktes som den rene dumping. Og jeg er redd for at den avtalen vi nu har fått med Danmark, gir uttrykk for at vi tar mot dumpingvarer fra Danmark på dette område, og det fra et land som vi har en så stor overskuddsimport fra. Jeg sa at vi er vanskelig stillet overfor store land; for de kan så lett si at vi bryr oss ikke noget om den lille handelen med dere, vi slår oss harde. Overfor små land bør vi da kunne være harde vi også.

Der står vi mer på like fot, og jeg har vanskelig for å forstå, jeg likesom hr. Colbjørnsen, at vi skal behøve å stå svakt i forhandlingene med et land som Danmark.

Jeg er tilfreds med at utenriksministeren vil være opmerksom på den helt abnorme import vi har fått av kjøtt fra Argentina i det senere, og som nesten alle land har beskyttet sig imot på forskjellig måte.

Derimot er jeg ikke så tilfreds med utenriksministerens uttalelser og handlinger når det gjelder frukten, hverken når det gjelder aprikoser og ferskener og lignende eller pærer, og det han omtalte som en mulighet når det gjaldt De Forente Stater. Jeg vil gjenta at man får ikke være på den beskyttende side overfor andre næringer og andre næringers priser og prisnivå og så drive liberalisme når det gjelder jordbruket. Vi fikk en ganske god forhøielse bl.a. når det gjelder tollene på tørrede frukter i bonderegjeringens tid, og vi har etter hvert fått en ganske god beskyttelse for fruktslag som vi selv kan produsere. Og ingen kan være blind for at det har skapt en voldsom utvikling i fruktavlen på forskjellige områder, det og det alene er det som har skapt det store opsving. Jeg kan forsåvidt være enig med utenriksministeren i at det er ønskelig at frukten ikke er for dyr, men uten det grunnlaget der hadde vi ikke fått det opsving som vi har fått, og som igjen kan føre til at vi etter hvert kan levere rimeligere og billigere frukt også av innenlandsk produksjon. Men jeg tror ikke vi er kommet til det punkt enda at vi kan underminere vår beskyttelse på dette område, slik som det altså er tendenser til. Jeg er helt uenig i at det vil føre frem, og at det vil være riktig overfor den store klasse av produsenter som også har sin arbeidslønn på denne måte, og det er heller ikke i minst utstrekning småbrukere som kan skaffe sig litt fortjeneste ved dette. Man må også erindre at når man stiller det slik at vi på alle restauranter stadig får aprikosegrøt, aprikosegrøt og aprikosegrøt og nesten aldri dessert av norsk frukt, så er det noget som trekker ned for bæravlerne og fruktavlerne i vårt land, mens vi også her burde prøve å være selvberget av mange grunner. Nu, det var altså på flere områder her gitt kjøp på landbrukets bekostning nu igjen. Det var flekk fra Danmark, og det var frukt fra forskjellige land. Jeg hørte ikke et eneste tilfelle hvor man forsøkte ved å gi kjøp på andre områder å skaffe landbruket fordeler. Da synes det mig å være litt ensidig det syn man her har handlet ut fra. Man må også ved handelsavtalene, slik som alle andre land gjør, søke å skaffe landbruket fordeler, ikke bare ulemper. Det er mulighet for eksport på forskjellige områder, og spesielt må vi sørge for at vi ikke underminerer vår prisregulering, hvilket sannelig ikke er minst nødvendig og rettfærdig når det gjelder jordbruket.

Jeg vil til slutt få lov å citere hvad jeg leste i Arbeiderbladet igår kveld. Det var landsorganisasjonens formann, Hindahl, som holdt foredrag om "Fagbevegelsens samfundsmessige stilling", og med uthevet trykk står det her:

"Det første krav som stilles til fagorganisasjonen og partiet, og også til arbeiderregjeringen i denne tid, er å sikre et bedre utkomme for de befolkningslag som lever under de dårligste kår" - "for de befolkningslag som lever

under de dårligste kår", jeg gjentar det. - "Det er foruten de arbeidsløse de arbeidergrupper som er knyttet til modernæringen: jordbruk, skogbruk og fiske. Stort sett kan vi ikke bedre disse befolkningsgruppers kår uten å bedre næringens lønnsomhet og bæreevne."

Jeg syntes det var overmåte gledelig å høre dette fra landsorganisasjonens formann. Jeg har også syntes det var gledelig å høre utenriksministerens uttalelse om hans interesse for jordbruket, hans forståelse av dets betydning, og jeg er sikker på at han mener det vel, som jeg også sa sist vi debatterte det. Men jeg ber om at det også gir sig uttrykk i handling, og at det også må gi sig uttrykk under forhandlinger med andre land, slik som vi stadig og uavlatelig erfarer at de andre under sine forhandlinger med oss legger vekt på det, og en overveiende vekt på det.

Statsråd Koht: Eg går ut frå at det kjem til å bli gått fram etter det framlegget som hr. Hambro kom med, at den utgreiinga eg har gjeve her i dag, blir prenta og gjeven ut til alle medlemene av Stortinget, so det kann bli høve til meir inngående ordskifte her um alle dei spursmåla som der var uppe. Eg skal ikkje no i dag gå inn på alle desse tinga, aller minst på dei reint ålmenne synsmåtane. Det synest eg at eg har tala um so mange gonger fyrr at det skulde vera uturvande i dag. Det er berre nokre einskilte ting eg no vil få svara på av det som har kome fram.

Hr. Hambro hadde lastord um den måten det vart forhandla på um traktatane våre med utlandet, og serskilt hadde han ei maning til å gå varsamt fram med utforminga, so ein ikkje slapp nokon ting laus der som ein ikkje hadde meint å gjera. Sjølv sagt er det noko som alle kann vera samde um, at ein må gå varsamt fram med utforminga på alle moglege måtar, ein kann nær sagt aldri sjå seg nok fyre. Men eg må på den andre sida vedgå at eg trur ikkje at dei rådbøtene som hr. Hambro peika på, er dei som skulde vera til hjelp i dette tilfellet. For min part trur eg det er so at nettopp dei folk som har øving, som har tame i å forma ut avtalar, verkeleg teknisk utdana folk, er dei som kann sjå alle dei snaror og fellor som ein elles so lett kann snåva burt i. Eg trur at når ein tenkjer på forhandlingar, er det ein styrke at forhandlingane på mange måtar blir samla og ikkje blir spreidt ut. Det er godt nok med legasjonane våre. Det er sjølv sagt at dei skal vera med på forhandlingane og ofte må føra dei. Men dei fører forhandlingar med det eine landet, dei sit ikkje stendig uppe i forhandlingar. Dei folk i Utanriksdepartementet derimot som har alle desse traktatane gjenom sine hender, dei får på den måten eit ope auga for alle dei vanskaner ein der kann koma burt i, dei får den tekniske tamen som eg trur har sitt store verd, og som eg trur det er rett og riktig at utanriksstyringa får nytta ut. Det er tvillaust at ein alltid kann finna fram misgrep. Hr. Hambro nemnde utforminga av ein traktat frå 1931, Finnlandsavtalen. Ja vel, det har vi då alle røynt at der var forminga ikkje slik at ho svara til dei nye vilkåra som kom til å veksa fram. Alt slikt må ein freista å koma burt frå. Men, som sagt, eg trur at

den tekniske utdanninga er noko av det viktigaste og viktigare enn det som hr. Hambro kalla den politiske mistrua som ein kann bli opplært til i det politiske livet.

I rekrutteringa av utanriksetaten har det meir og meir gjennom alle dei siste åra gått den tanken at ein skulde freista få inn folk med allsidig utdanning, få inn folk frå ulike arbeidsområde, og serskilt blir det lagt vekt på, kvar einaste gong det er tale um å få nye folk inn i etaten, at det blir ei jamvekt millom dei som kjem frå forretningslivet, folk med forretningsutdanning, og dei som har - skal vi segja juridisk utdanning. Det blir alltid kravt at dei folk som har forretningsutdanning, dessutan har arbeidt praktisk med i forretningslivet, det er av dei ting som ein legg serskilt vekt på.

Det er klårt at når eg her talar um forretningsutdanning og forretningsliv, so bruker eg ordet "forretning" i svært vid meining; for eg tenkjer på alt det næringslivet som vi i det heile har i landet, og for min part har eg, som hr. Sundby sa, ingen hug til å setja jordbruket til sides. For meg står det just som den viktigaste livsinteressa for alt næringslivet her i landet. Det har gledd meg at det blir ei tilråding um at vi skal få ein landbruksutsending - eg vil vona at det seinare kann bli fleire - ein landbruksutsending til utlandet, som der kann fylgja med og gjeva den rettleiinga og dei rådene til jordbruksframvoksteren her heime som han kann skaffa. Eg har for min part tenkt meg at det naturlege vilde vera at slik ein landbruksutsending måtte ha sitt aller næraste samarbeid med det opplysningskontoret for næringsvegane som alt er bygt upp gjennom fleire år, og som no høyrer under Utanriksdepartementet. Det samarbeidet kann ikkje godt gå for seg på skikkeleg vis utan det i dette opplysningskontoret sit folk som sjølv har landbruksutdanning. Det må då vera ei fyresetning for heile dette samarbeidet som vi vonar skal koma.

Hr. Hambro nemnde tanken um å få granska vilkåra for eit naturleg varebyte millom dei nordiske landa, og han tenkte seg at dei sjølvbergingsråda eller sjølvhjelpsråda som vi no med tanke på krigstilfelle har i alle dei nordiske landa, kunde vera ei medhjelp med dette arbeid. Eg får då lov å nemna at alt fyrr desse sjølvhjelpsråda hadde teke til å koma inn i nordisk samarbeid, hadde eg teke upp denne tanken som hr. Hambro her nemnde, og gjeve grannelandsnemndene pålegg um å få i stand nemnder av utvalde folk frå kvart land som skulde dryfta desse spursmåla. Det er vanskelege spursmål, og eg har ingen tvil um at alt det tilfanget som sjølvhjelpsråda i dei ulike landa har drege fram, vil bli ei veldig hjelp i slike ettergranskingar for eit naturleg varebyte og eit økonomisk samarbeid i fredstid òg. Då vi no nyleg hadde møte her i Oslo av alle dei nordiske sjølvhjelpsråda, var det det eg for min part peika på for dei, at um dei so kunde vona på at arbeidet deira ikkje skulde koma til å få den nytta som dei hadde tenkt på under ein krig - dei kunde vona i det minste at det ikkje vart krig - so skulde dei i alle fall vera visse på at arbeidet vilde koma til å bera frukt for den fredlege økonomiske framvoksteren, og då var det just dette eg hadde i tanken.

Derimot trur eg det er urett um ein tenkjer seg at slikt eit samarbeid burde bli avgrensa til berre Noreg og Sverige;

for det er berre i tilhøvet til Danmark at dette arbeidet til i dag har bore frukt, har vore aktuelt. I Danmark har det gong på gong kome upp planar um å reisa ein industri som vilde vera til stor skade for ein serskild norsk industri, og ein industri som ein ikkje kunde segja dei hadde naturleg grunnlag for i Danmark - det er ein kunstgjødselindustri, det er å skapa fabrikkar i stil med Norsk Hydro. Frå norsk side har vi då gjort fyreteljingar hos den danske regjeringa og fått lovnad um at den danske regjeringa ikkje skal gjeva studnad til at slik industri skal bli reist i Danmark, just for di at med den fossekrafta vi har i Noreg, so er det Noreg som her har dei naturlege vilkåra, ikkje Danmark. Men eg trur at dette arbeidet endå kann koma til å bera meir positive frukter enn berre dette å stengja for framvoksteren av industri eller arbeidsdrift som ein ikkje vilde segja hadde naturleg grunnlag i eit av landa.

Umfram desse spursmåla, som er noko meir prinsipielle, har det vore nemnt eit par einskilte små spursmål, og der får eg då òg gjeva svar. - Hr. Hambro spurde korleis det stod med dette spursmålet um å få ein handelsagent for Noreg i Franco- Spania. Eg vil minna um at då eg tala um dette i Stortinget den 27 januar sa eg millom anna at i den saka måtte Noreg gå fram nokolunde jamsides med Sverige. Og eg trur at det er i og for seg ein viktig politisk ting; for dette er ikkje berre eit økonomisk spursmål, det er dessutan eit politisk spursmål. Det gjeld um i slikt eit spursmål som dette at ikkje Noreg skil seg ut frå dei landa som vi naturleg elles fylgjest med i politikk, og i Sverige held dei på og dryfter den same framgangsmåten som eg la fram for Stortinget her sist at eg hadde tenkt å fylgja i dette spursmålet. I Danmark har dei just no teke upp det same til dryfting. Det er ikkje rett, som hr. Hambro nemnde, at Danmark har ein handelsagent i Franco- Spania. Det har korkje Danmark eller Sverige. Endå er det svært få land som har dette. Av dei landa vi kann segja at vi fylgjest med i politikk, er det ikkje andre enn Storbritannia og Nederland som har det. Men det er då dette samarbeidet serskilt med Sverige som eg for min part legg stor vekt på, og Sverige har endå ikkje kome til noka avgjersle. Hos oss ligg alle planane fullt ferdige, so dei kann for so vidt bli sette i verk sjølve den dagen ein tek avgjersla. I Sverige har dei endå ikkje kome so langt. Eg går ut ifrå at dette blir eit av dei spursmåla som skal bli dryft no på det nordiske utanriksministermøtet den 5 april.

Hr. Hambro reiste endå eit spursmål som for so vidt ligg heilt utanfor alle dei spursmåla som elles er framme her i dag; det var spursmålet um korleis det står med Hannevigsaka. Der har vi endå ei dryfting millom den norske og den amerikanske regjeringa um formene for den prosedyren som skulde koma i stand. Diverre har det siste norske svaret vorte sterkt seinka, fordi den mannen i Utanriksdepartementet som er serskilt inne i denne saka, som kann saka, som har ho på seg, har mått for ikkje so få vikor sidan bli lagt inn på hospital, og har endå ikkje kome i arbeid. Eg har mått taka nye folk til å arbeida med dette spursmålet; men då er det ikkje so lett å få dette gjort so fort som eg hadde vona at det skulde ha gått, og so fort som det vilde ha gått, um ikkje denne ulukka hadde kome på.

Anderssen-Rysst: Jeg skal ikke, som enkelte andre talere her, komme inn på de almindelige betraktninger som knytter sig til en generell debatt om handelspolitikken. Jeg tror at det er ting som godt kan, ja som bør drøftes for åpne dører. Men jeg vil gjerne få komme med et par bemerkninger til den ærede utenriksministers redegjørelse idag. Jeg er helt enig i fremgangsmåten for såvidt behandlingen angår, at redegjørelsen oversendes til utenrikskomiteen, som så avgir sin innstilling til Stortinget både om den redegjørelse som vi fikk den 27 januar i år, og den redegjørelse som foreligger her.

Det er gledelig å konstatere at der er enkelte lyspunkter også for fiskeriene. Jeg legger stor vekt på det som er skjedd i Argentina - visstnok gjennom et utmerket arbeid av vår derværende sendemann - hvorved tollene på klippfisk er nedsatt med 67 pct. Jeg komplimenterer også Utenriksdepartementet for det arbeid som er utført der. Jeg håper bare at det kan vise sig mulig å oprettholde disse fordeler på et marked og på et område som kan få videre stor betydning for vår klippfiskeeksport. - Enkelte av talerne har fremholdt svært ensidige betraktninger når det gjelder handelspolitikken. Jeg vil bare generelt få minne om at hvis det er en næring her i landet som er skadelidende når det gjelder handelspolitikken, så er det fiskeriene; det er fiskeriene som er Lazarus i denne forbindelse - men det kan vi komme tilbake til en annen gang.

Når den ærede representant, finanskomiteens formann, hr. Lykke, fant å burde gå i rette med utenrikskomiteens formann, hr. Hambro, for de uttalelser - som man vel kan kalle mild kritikk - som hr. Hambro fremkom med, så forstår jeg ikke at hr. Lykke ikke skulde kunne akseptere dem. Det må da være tillatt i denne forsamling å kritisere det man finner fortjener kritikk. Hr. Hambro støttet sin kritikk til citater som forelå, og det er ikke fra den annen side ført noget bevis for at disse citater ikke knytter sig til den forståelse av dem som hr. Hambro gjorde gjeldende.

Jeg er så helt enig med den ærede utenriksminister i det han nu sist sa, at det var riktig under forhandlinger med fremmede land å ha øvede forhandlere og samle slike spørsmål mest mulig i de samme hender. Jeg kan være enig i det; men det er det som ikke er gjort under forhandlingene om Finnlandstraktaten. Den mann som forhandlet med Finnland sist, den utmerket kyndige representant for de kommersielle interesser, handelsdirektør Giverholt-Hanssen, var ikke med denne gang. Jeg tror ikke han var spurt engang. Istedet tok man en helt ny mann, fylkesmannen i Finnmark, og satte ham til å forhandle her. Jeg tror der kan sies adskillig om disse forhandlinger med Finnland. Jeg vil ikke gjøre det på det nuværende tidspunkt, men jeg fremholdt da vi hadde den sak til drøftelse for lukkede dører her i forrige omgang, at det var forskjellige ting som der burde settes fingeren på, men som det ikke var hensiktsmessig foregikk for åpne dører. Jeg tror de norske forhandlere gikk for langt i sine innrømmelser. Jeg vil gjerne ha sagt det mer generelt her, at når finnlenderne presenterte et krav som de gjorde angående nautkjøttet, så burde ikke det vært akseptert fra norsk side uten motkompensasjon. Man får erindre hvordan Finnland stiller sig når det gjelder for eksempel våre fiskeriinteresser. Finnland

har laget et eget selvstendig sildefiskeri i konkurranse med oss på Island, har utrustet store ekspedisjoner. Hvordan kan de få det til å lønne sig? Det vilde ikke lønne sig for Finnland på like vilkår, men de har stablet opp tollsatser for saltsild som er meget høie, og som er helt prohibitive. Der har vi et kompensasjonsobjekt som vilde blitt forstått her i landet, og som det vilde ha stor betydning om man kunde se til å berge for våre interesser. Jeg nevner dette fordi jeg ikke er sikker på om der blir anledning til å komme inn på det senere. Der skal vel muligens forhandles om disse spørsmål påny. Hvis jeg ikke husker feil, var det i løpet av 1938 eller begynnelsen av 1939 at man eventuelt skulde gå til nye forhandlinger om disse anliggender, og da vil jeg ha satt fingeren på disse spørsmål når nu andre har gitt mig anledning til det.

Jeg hørte med stor interesse på den ærede utenriksminister og også på hans siste uttalelse nu, for såvidt angår spørsmålet om en ordning overfor Franco-Spania. Jeg hadde forøvrig ventet at dette spørsmål var bragt til en ordning nu, fordi utenriksministeren i sin redegjørelse her den 27 januar så å si bebudet at det vilde bli bragt i orden i den nærmeste fremtid. Nu sier utenriksministeren at han venter på Sverige. Javel, jeg forstå jo for såvidt det, men han må heller ikke glemme Danmark, for Danmark representerer her interesser som det i høi grad er ønskelig for oss også å ivareta. Jeg tenker på klippfiskeeksportens interesser i Spania, og hvis jeg ikke er helt feil underrettet - iallfall er det blitt mig meddelt fra hold som jeg trodde skulde kjenne til det - skal Danmark ha funnet en modus vivendi, en de facto-ordning, hvorefter de har forbindelse med Franco- myndighetene i Spania. Det er mulig den opplysning ikke er riktig - Utenriksdepartementet vet naturligvis dette meget bedre enn jeg - men siden utenriksministeren la så stor vekt på forholdet til Sverige, vil jeg få lov å si at man må ikke glemme Danmark her, og man må heller ikke glemme situasjonen slik som den har utviklet sig i den senere tid på dette område. Vi legger ikke i en de facto-ordning nogen som helst politisk anerkjennelse av Franco-regjeringen, det har utenriksministeren tidligere gitt uttrykk for, og jeg er helt enig med ham i dette punkt, men jeg tror at det haster med å komme til en ordning i dette anliggende.

Jeg vil få lov å spørre den ærede utenriksminister, om det som nu er skjedd i det aller siste med Østerrike, medfører nogen handling fra norsk side, som der nøles med? Vi har jo handelsinteresser der nede, og jeg er ikke sikker på hvordan forholdet i så henseende er. Jeg tillater mig bare å reise spørsmålet, fordi det har vært nevnt for mig underhånden.

I det store og hele vil jeg få si den ærede utenriksminister at jeg med stor interesse fulgte hans utredning, og jeg forstår at der er mange vanskeligheter som gjør sig gjeldende, at det er et overmåte sterkt arbeid som hviler både på ham og mange andre, og det er hyggelig å konstatere når det går fremover. Jeg er klar over at det ikke er så lett fra dag til dag.

Jakob Vik: Det var forvitneleg å høyra fyredraget at utanriksministeren um dei ymse handelspolitiske tilhøve me står i til dei ymse utland. Eg vil ikkje leggja meg upp i den

ålmenne debatt um dette spørsmål anna enn med å understreka det som har vore sagt, at når me skal gjera avtalar med utlandet um dei ymse tilhøve vedkomande handelen, um kompensasjon og andre ting, so burde det vera ein institusjon her i landet på sida av departement og regjering, som Regjeringa kunde spyrja til råds, og då har eg i mange år tenkt meg eit næringsråd oppnemnt av dei store organisasjonane, eit råd som var oppnemnt med fullt ansvar for sine fråsegner andsynes statsstyret.

Men det som fekk meg til å ta ordet, var den utsikt me har for å få ein handelsavtale med Amerika um kvaloljesal og andre ting og fruktimport og epleimport derfrå. Det er nok so at mange synest at epletollen er høg her i landet, men når utanriksministeren no nemnde ei ordning at me skulde gå med på ein kompensasjon til Amerika i den lei at me skulde ha lågare toll på frukt til Nord-Noreg, me skulde dela landet vårt upp i ulike tollsonar, so må eg åtvare mot det so sterkt eg kann, både av umsyn til landet og av umsyn til fruktavlarane. Ein skulde mest tru at Nord-Noreg sjølv måtte ha seg fråbede ein annan toll på frukt enn landet elles. Og fruktavlarane, - i det heile dei produserande krefter i Noreg, treng so vel den nasjonale marknaden. Dersom Nord-Norge og andre med skulde trenga billegare frukt enn i dag, får samfundet ta fatt på den sak på ei anna vis. Då hr. Mowinckel sist hadde regjeringa, reiste eg spørsmålet um billegare og høvelegare fraktilhøve for norsk frukt til Nord-Noreg og meinte at ein burde ta upp det spørsmålet i samband med kontraktane med snøggtrutone på kysten, so frukt frå fruktdistrikta kunde sendast både billegare og meir lagleg nordover, og fraktene ikkje verka som reine forbodsfyresegner, hadde eg nær sagt, mot å kjøpa frukt i Nord-Noreg. Ja, det var ikkje stort anna eg vilde nemna enn dette; men fruktavlarane, og i det heile alle som har noko med å produsera her i landet, kann ikkje gå med på at det vert fleire tollgrensor i Noreg. Marknaden vår er liten nok likevel, og alle produsentane treng å få nytta heimemarknaden, og skulde det trengast billegare frukt av umsyn til det dietiske og hygieniske, får me prøva å greia det på annan måte enn med å leggja den utgift på produsentane.

Hambro: Jeg er helt enig med den ærede utenriksminister i det han understreket, at det er nødvendig å ha en samlet behandling av traktatsspørsmålene i den utstrekning hvori det er gjørlig, og jeg så i hans uttalelse også tildels et svar på det som blev anført av hr. Sundby. Jeg tror at vi alle i utenrikskomiteen er enig med hr. Sundby og med landbrukskomiteen i det ønskelige i å få en landbruksutsending. Vi har også uttalt oss i vår innstilling med sympati om tanken på å få en spesielt landbrukskyndig knyttet til Oplysningskontoret for næringsveiene. Men når man tror at det vil være ønskelig og tjenlig at en spesielt sakkyndig mann, det være sig på det ene område eller det annet, kan benyttes overalt eller være skikket til å føre forhandlinger selv, så tror jeg man regner feil. Det det gjelder, er å få samlet og koordinert alle interesser, og hvis man tenker sig den mulighet at visse grupper av interesser skulde kunne kobles løs og behandles av sine særskilte folk, så

vilde man derigjennem lett kunne gi de øvrige som arbeider i vårt utenriksvesen, et inntrykk av at de ikke lenger behøvet å interessere sig for eller ta hensyn til den gruppe av næringer som det måtte gjelde. Der er neppe nogen etat hvor der for tiden stilles så strenge krav til optagelse som i utenriksetaten. Blandt de unge som nu arbeider der, er der 3 landbrukskandidater. Det tyder på en stigende interesse for denne karriere også innen de interessegrupper som de representerer, og jeg tror at både utenriksministeren og alle som har noget med departementet og utenriksetaten å gjøre, ser det med interesse. Men der kan også - og det var det jeg siktet til - nu og da være en fare ved å holde våre legasjoner for meget utenfor forhandlinger og ha spesielle delegasjoner ved enhver anledning. Det har ikke alltid vært heldig, det tror jeg ikke der er nogen som helst tvil om.

Jeg vil ha sagt i den forbindelse til den ærede representant hr. Lykke, som her syntes vesentlig å uttale sig som gammel utenriksminister, at hvis det er nogen komite i Stortinget som har vært lojal mot den etat hvis interesser den i en viss forstand skulde våke over, så er det utenrikskomiteen. Det er ingen komite som i den utstrekning har søkt samråd med utenriksministeren og i tilfelle med andre medlemmer av Regjeringen, eller som så hyppig har inne til konferanser både spesielt sakkyndige og representanter for etaten, som utenrikskomiteen. I en hel rekke av år har der vært skapt en tradisjon som enhver tidligere utenriksminister burde forstå. Vi har praktisk talt aldri fra den komites side i noget offentlig møte gitt uttrykk for nogen kritikk over personer innen utenriksetaten, til tross for at komiteen givetvis er nødt til å være på det rene med at også vår utenriksetat, rekruttert under vanskelige forhold i tidligere år, teller funksjonærer av forskjellig nyansert dyktighet, for å bruke det uttrykk. Vi har ment og mener at enhver som ute representerer Norge, står i en eiendommelig særstilling. Han er så å si det norske flagg der hvor han er, symboliserer det, og vi søker å støtte ham så langt råd er. Men innenfor Stortingets lukkede dører vilde utenrikskomiteen dårlig skjøtte sin oppgave, hvis den søkte å bibringe Stortingets medlemmer den oppfatning, som enkelte utenriksministre synes å ha, at alt som har med vårt utenriksvesen å gjøre, er såre vel, og at enhver funksjonær av alle grader er så nær det ideelle som det er menneskelig mulig å komme. Ethvert medlem av utenrikskomiteen vet hvorledes vi alltid utadtil har trukket et barmhjertighetens slør over alt det vi innen komiteen, og tildels også i konferanse med utenriksministeren og medlemmer av Regjeringen, har funnet å burde kritisere. I dette særlige tilfelle blev det fra medlemmer av komiteen varslet under møtet for åpne dører at det var visse kritiske anmerkninger vi hadde å gjøre, som vi vilde komme tilbake til ved given anledning, hvilket vi har gjort. Intet kan være mere lojalt og korrekt enn en slik fremgangsmåte, hvad enten den enkelte er enig i de kritiske bemerkninger som blir gjort, eller ikke. De ting jeg nevnte, har vi i komiteen ment - og jeg taler her ikke bare på egne vegne - at det var nødvendig å få nevnt for Stortinget til forebyggelse av gjentagelser, og jeg er ganske sikker på at hverken den ærede utenriksminister eller de utmerkede

representanter for utenriksetaten som blir bekjent med hvad der her er sagt, et øieblikk er i tvil om at det er hensikten og øiemedet.

Angående de enkelte ting som har vært anført her under debatten, vil jeg bare, i likhet med hr. Anderssen-Rysst, ta visse generelle reservasjoner like overfor den ensidighet som tildels har talt. Der blev brukt det uttrykk av hr. Colbjørnsen, at vi i vår handelspolitikk må gi like for like. Jeg tror at intet prinsipp er mer farlig for oss, og at vi kan være lykkelige over at ingen utenriksminister har villet anerkjenne det helt ut. Vår store skibsfart, som gjennom sitt overskudd har skaffet balanse, hadde vært blottstillet i aller høieste grad i det øieblikk man vilde gjennomføre et slikt prinsipp hos oss. I det hele, et varebytte med pund for pund eller tonn for tonn er i strid med all sund fornuft, det er i strid med alt det som kalles for rasjonelt varebytte, og det er for Norge med dets interesser på havet og på alle verdenshav helt umulig å praktisere, medmindre man vil gå over til den politikk som en gang har vært anbefalt i den utvidede utenrikskomité, at Norge ad lovgivningens vei skulde innskrenke sin handelsflåte til den tonnasje som var nødvendig for å dekke Norges egne eksport- og importbehov, og likvidere alt det annet, da det gjorde oss altfor utsatt og kompliserte våre nasjonaløkonomiske forhold.

Det blev uttalt av den ærede representant hr. Sundby at vi må tute med de ulver vi er iblandt. Jeg tror at dette ord i likhet med svært mange såkalte gamle ord inneholder en langt større procentdel av falsk livsvisdom enn av riktig. Den som har en beskjeden og liten røst, vil aldri bli hørt hvis han tuter med de ulver han er iblandt; men hvis han taler med den menneskelige stemme, vil han alltid ha en viss chance til å bli hørt. Det gjelder i alle livets forhold og også i utenrikspolitiske forhandlinger.

Det blev nevnt av hr. Anderssen-Rysst at vi trodde i utenrikskomiteen - det blev oplyst i et møte i den utvidede utenrikskomité - at Danmark allerede hadde en ordning med Franco-Spania. Når forholdet er det som den ærede utenriksminister nevnte, er jeg fornøiet med at spørsmålet vil bli tatt op på det nordiske utenriksministermøte. Jeg tror det er riktig at vi bør optre mest mulig på samme linje.

Man har her nevnt betydningen av å få et almindelig næringsråd. Jeg vil ikke bestride det. Vi har et produksjonsråd, vi har hatt et handelspolitisk kriseråd. Jeg har efter det som foreligger i dokumentene fra Regjeringens side, ikke nogen ubetinget tro på at disse råd er det smidigste, det mest allsidige og tjenlige organ for interessene, det vil si de interesser som er aktuelle i øieblikket. Men jeg er også helt overbevist om at det alltid og under alle forhold er tjenlig for enhver regjering å holde sig i kontakt med disse næringsinteresser så langt råd overhodet er, og jeg vil si til den ærede utenriksministers ros, at jeg har inntrykk av at han også har vært i høi grad opmerksom på dette forhold og har ønsket, så langt som det var mulig, til enhver tid å kunne stå i forbindelse med næringsorganisasjonenes talsmenn. Vi kommer tilbake til disse spørsmål, jeg har ikke mere å føie til nu.

Vi har fått en rekke opplysninger. Jeg har en viss engstelse for at den handelspolitikk vi fører, så lenge den beveger sig etter hr. Colbjørnsens linjer, medfører en større og større belastning av vårt folks fordøielsevne. Vi øker på den ene side sterkt vinimporten med et utvalg av ufordøielige italienske viner, som enhver kan få en oversikt over ved å lese den siste katalog fra Vinmonopolet, hvor der er kommet inn en rekke merker som aldri har vært kjent eller omsatt i Norge, - vi øker vår kaffeimport fra Brasil, fra Liberia, fra Venezuela og fra Guatemala, - det er mulig det er den eneste måte hvorpå vi kan få et varebytte i gang, men jeg tror at skal vi opnå de forønskede resultater, vil det virkelig være nødvendig for Utenriksdepartementet og Handelsdepartementet også å ta med sig Socialdepartementet, det vil si medisinalstyrelsen, når vi skal vandre videre på denne vei.

Bjørnson: Jeg vil også ha rettet en henstilling til vår utenriksminister. Jeg har tidligere fremholdt her i Stortinget hvilket produkt vi har i vår BG 34, vår Gudbrandsdalsost. Vi har sett og hørt idag at når vanskelighetene kommer op i forhandlingene med utlandet, er det alltid bøndernes produkter som er truet, enten det er på fruktens, melkens eller på kjøttets område, - alt hvad vi kan produsere. Men vi har en varesort, BG 34, som intet land i verden nogensinne kan stå op og konkurrere med oss i. Jeg har omtalt dette før her i Stortinget, og jeg fikk landbruksministerens lydhørhet for denne sak, så denne ost nu er under analytisk behandling for at man kan finne ut hvor store mengder den eier av det man alltid spør efter når man spør efter næringsinnholdet: A- vitaminer og E-vitaminer. Disse undersøkelser har allerede pågått i lengere tid. Jeg vet ikke om det er til glede for forsamlingen - det bør iallfall være det - at det ser ut til at denne osten inneholder en stor mengde av disse nødvendighetsstoffer, når man tenker på osten også fra næringsinnholdets side. Når disse undersøkelser er ferdige, vil jeg henstille til alle autoriteter vi har, med utenriksministeren i spissen, å sette en veldig reklame i gang for denne ost. Vi ligger der så fullstendig alene med den, fordi den er så vanskelig å produsere, og den er så eiendommelig, at jeg kan ikke tenke mig at vi noen gang kan komme inn i nogen som helst konkurranse når det gjelder denne ost. Jeg har nevnt at ingen skal være for god, jeg har sagt at selv Kongen med sine forbindelser skal søke å få den inn på hospitalene, den må lokkes inn på folket nettop ved sin eiendommelighet, den må lokkes inn i barna fra de er små, slik at de siden vil kunne være med å forlange å få den når de blir større. De land som vi hittil har holdt på å arbeide med, er fullstendig feilaktige. Amerika er ikke noget smørbrødspisende land, heller ikke England, men Tyskland og de skandinaviske land, og der må vi sette all vår kraft inn for å få osten innført. Jeg vil også nevne at vi som følge av den debatt som gikk om denne sak, forsøkte å sette sterke krefter inn på den meieriutstilling som vi hadde i Berlin. Jeg mener den var helt feilaktig når det gjaldt denne osts utbredelse. Det var den sedvanlige utstilling med lange kjedelige brosjyrer om Gudbrandsdalsosten, og dertil inneholdt brosjyren merkelig nok en mindreverdige analyse over vår ost.

Vi står her i lukket møte, og jeg kan gjerne si at jeg har en følelse av at hver gang vår meierietat skal ut og sole sig, så er det ikke den mest begavede del av etaten som hjelper til. Det høres kanskje litt dristig at jeg som er kommet med så skarpe uttalelser, riktignok også i åpent møte, overfor utenriksministeren, nu så varmt appellerer til ham. Jeg vil si at det er selvfølgelig en meget vanskelig stilling han har, men jeg har hatt en følelse av at det kanskje har vært vanskelig for ham ofte å kunne komme i tale med de land som vi her særlig trenger. Han er så personlig politisk innstillet, at jeg har hatt følelsen av at utenriksministeren kanskje ofte har handlet sterkere etter disse personlige inntrykk enn ut fra det som har bådett oss. Det er sterke uttalelser, men sådan ser jeg det. Jeg mener at en utenriksminister heller ikke skal være av de mest fanatiske, og det er vel ingen her som er mer fanatisk og ensidig enn hr. Koht. Han taler et sprog som vi vanskelig forstår, han kunde gjerne ta litt hensyn, det er en viss elasticitet i det også, og er det nogen som skal ha elasticitet over sig, så er det en utenriksminister. Jeg har ingenting mot landsmålet, skjønt jeg vil håpe at det blir vakrere enn det jeg hører i hr. Kohts munn, når det engang skal bli allemanns eie. Jeg synes man kan si den slags ting. Man skal ta så meget hensyn til hverandre. Og når vi skal søke å få denne ost inn i Tyskland og til andre land som kanskje heller ikke ligger inn under hr. Kohts sympatiske og politiske innstilling, så vil jeg håpe at han viser smidighet, og at han går sterkt inn for den. Eksporten må op, importen ned.

Statsråd Koht: Eg har stor samhug både med den gudbrandsdalske og annan norsk geitost, og blir det noko høve for meg til å tala um den i utlandet, kann eg i det minste lova hr. Bjørnson at eg skal ikkje tala noko slag norsk mål då, men tysk eller fransk eller engelsk eller italiensk, eller kva mål han elles kunde ynskja at eg skulde tala. Og eg må segja at eg likar slik norsk ost mykje betre enn all den kaffien og all den vinen som hr. Hambro tala um, og som han syntest det var for mykje av. Men eg kann trøysta han med at det aldri har vore tanken å føra inn meir enn det folk friviljug vil drikkja, ein kjem ikkje til å tappa det i dei med tvang. Og når det er tale um å auka kaffiinnførsla frå sume land, so har det alltid vore tanken at ein skulde minka ho frå andre land i staden, so eg vil vona at folk ikkje skal bli altfor mykje forgifta i dette landet.

Eg bad um ordet berre for di eg måtte svara på eit einskilt spørsmål, det som hr. Anderssen-Rysst reiste, um det var nokon ting som vi sumla med i Utanriksdepartementet, når det galdt Austrike. Ja, vi må i Utanriksdepartementet, og vi må vel i dei andre departementa òg som har med slike ting å gjera, venta og sjå kva skipnaden blir i Austrike, korleis den økonomiske skipnaden der formar seg. Men når Utanriksdepartementet har vore spurt av institusjonar eller av private, so har vi sagt at det er rådeleg å venta litegrand med alt det ein har der nede og sjå korleis det formar seg, so ein ikkje kastar burt pengar eller andre ting til unyttet. Og det trur eg nok det er tryggast å gjera i dette spørsmålet; vi må venta til vi har eit fast grunnlag å byggja på.

Sundby: Hr. Hambro mente visst at jeg hadde anbefalt at landbruksutsendingen skulde være den eneste forhandler som skulde brukes overfor fremmede land - jeg måtte forstå han derhen. Det var selvfølgelig ikke min mening annet enn at han skulde være med, sådan at hans ord og argumenter skulde kunne høres, hvor det var landbruksspørsmål fremme og hvor det finnes praktisk anledning til å bruke vedkommende. Jeg kan ikke tro at hr. Hambro kan være uenig i det. Men jeg forlanger ordet i anledning av hr. Bjørnsons kritikk. Jeg tror den var fremkommet ut fra et litt manglende kjennskap til eller manglende undersøkelse av hvad han omtalte. Hadde hr. Bjørnson vært med i Berlin ved utstillingen, tror jeg hans ord hadde falt ganske anderledes, iallfall hadde han ikke kunnet si at vi ikke søkte å konsentrere interessen om gjetosten, for den var det eneste som var fremstillet på utstillingen. Gjetosten stod på en høi monter i ensom majestet. Men det var ikke ensomt omkring den, for jeg tror ikke det var noget annet land som hadde et så godt besøk som oss. Det skyldtes riktignok ikke bare gjetosten, men også at vi hadde et par vakre damer i smukke hardangerdrakter som delte ut gjetost, og folk likte både damene og gjetosten. Efter de fremmede aviser som vi hadde anledning til å se - og jeg skal gjerne sende hr. Bjørnson dem - var det neppe nogen av de andre lands utstillinger som var så meget og anerkjennende omtalt som vår, nettop fordi vi hadde konsentrert oss om en enkelt ting og derved virkelig gjort en innsats på et område, mens de andre hadde mere almene utstillinger som ikke vakte den interesse. Det var bare det jeg vilde si.

Presidenten: Presidenten går ut fra i overensstemmelse med hvad hr. Hambro har henstillet, at utenriksministerens redegjørelse blir trykt og omdelt, og presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse oversendes utenriks- og konstitusjonskomiteen - og anser det som bifalt.

Protokollen blev derefter oplest uten å foranledige nogen bemerkning.

Møtet hevet kl. 13.20.